

Mááki

Yóáane nommá perai-náqá timá yímikaiye.

¹ Ítu Káríqto, Áánûqtuni áanikoma, wení átê-wataagoni áaimma mirá-imiye: ² weqtábámá Áánûqtu timákaraitana Áítáiya Áánûqtuni watáá-wataa-naqa miráuma agatáiyē:

“aónaao. kemá ketí watáá-wataa-naqa timá áménana enaúbáqá kéena wemá ení aammá yokaa-yokaa umákaniye.

³ kaqmáápaqa móra-nakoma watáá-wataa timá kabámarena kétiye,

‘uyátárai-nakoni aammá yokaa-yokaa umákaaro! wení aammá mamá arupú oro!’ ”

titana agatáiyē. ⁴ agatáinapoana Yóáane nommá perai-náqá kaqmáápaqa iréna tiráiyē: “keráwáqtí áaimma waéqmáráaro! waéqma nommá péráaro! pétikaina keráwáqtí kúmiq-yaqtaaqa kebó-yáqtáákáráqá paábaq yúwáaro! paá yuwénama atóbagenana ánataginiye.” titata ⁵ máqte-kayukama Yúria-marupakekaraq Yérútáárebakekaraq Yóáane máipaqa kóuraaē. kóureta abarokáq tirááē: “ketáái áaimma táígoma uréna kúmikoma uréna kebógómá uráitataa ketáámá aíbôqnaaboq urétaa táígoma uráunataae. urétaa maa-wái-táíqóqtábámá mútûqa tinaaépaqa kémaraunatae.” tewana Yóáane nommá péqyikarena Yótaa-nopi péqyikaraiye. ⁶ ááqibo Yóáane oótiraa-kakoni aúwaratima áyaugaraqa kúberena mi-kákóní áwîqa káámoma aúwarati-amurannama umátokena yaatáruraa-kamma uwon ámûkaraqa

néwaimiye. ⁷ ááqibo wemá abarokáq tiráiyē: “tinaaépaqa uyátárai-nakoma kéiyē. ketí mú mikáq-náqá kemá wení maqnémá maqnégánópópaqa wení aítauq-anaa-annae íma kanaaráq uwaénúnamiyē. ⁸ kemá paá nokaráqá kébetikaunana wemá aágogaraqa pétikaniye. Áánûqtuni Aokaq-Áágómíyē.” téna tiráiyē.

Îtuma nommá péqtuwe wení kanaa inayaba maqmá aónaraiye.

⁹ mi-kánáámá Îtuma iréna Náátárêtibake anón-awiqa Kááriribaqa iráitana Yóáane nommá pérakarena Yótaa-nopi pérakaraiye. ¹⁰ pérakaitana Îtuma nopíkē kéuwitana káonaitana wíyómma abayámmá kéigitana aágoma máaraa kukéna Îtuni aúraqa atáitana aónaraiye. ¹¹ wíyôkake aagómá tiráiyē: “emá ketáanikoma máane. eqtábámá timuqá kémarakaune.” titana ¹² aágoma páátákáá Îtuma kaqmáápaqa waqtukáiyē. ¹³ waqtukáitana kaqmáápaqa móra-wiyomma tiyááka-yupaama (40) máqe-uraiye. máqe-uraitana webó-wámmá Tááqtaama Îtuni kanaa inayaba maqmá aónaraitana wemá abááq-wákaráqá máqe-uraitata Áánûqtuni kaqtó-wayukama áwáqnaa urááe.

Îtuma noyááqamaa o-káyúkámá yááyaraiye.

¹⁴ ááqibo Yóáane kaarabúti matáitana Îtuma Kááriribaqa iréna Áánûqtuni átê-wataama abarokáq timá yímikena tiráiyē: ¹⁵ “Áánûqtuni kawáá kéi-kanaama íbêqa kéyabita wenôpaqa kéiyē. kéyabita keráwáqá kúmiq-yaqtaaqá kebó-yáqtaákáráqá yuqmá ánataaro. táígon-aaimma kúmiq-aaimma

23 ááqibo aapinaa-náúpáqá móra-nakoma kuti-áágógaráqá máitana kuti-áágómá arunóbáqá wáqe-urena 24 aamá kabámarena tiráiyē: “Ítuo! é Náátárētibake-nakoe. keqtááyábá nôraq kéono? emá arááq tíkamine iráánô? eqtábámá kéitauna emá Áánûqtuni-nakoe. áítaa í-yátááqá íma wái-nakoe. aokaq-náqá máane.” titana 25 Ítuma áá awáágurena tiráiyē: “páátí mááo! wení arunóbáké yáubaa!” titana 26 kuti-áágómá min-nákóní aúma kaepú-kaapun uréna wááqa yuréna yáubaraiye. 27 yáubaguraitata waayúkama yáaqa karéta tirááē: “nóinabiyo? wé abarokáqá kuti-áágóqtábámá aamá káwaagena akoqnáá umá timá ámitana kaqtó umá yáubaguraiye. nóin-aainabiyo? aúgenabiyo?” tiréta 28 Ítuqtabama watáá-wataa tíq-tíq urááwana mi-kátáámá páátákáá máqte-Kááririri-marupaqa kóuraiye.

Ítuma taíbaq-karima kátobamayikaiye.

29 urááwana aapinaa-náúpáké yáubarena Tááímoniyaa Áánaruni naaúpaqa Yêmitigaraqa Yóáanegaraqa pékaaē. 30 pékaitana Tááímonini ánáakoni anóama karímá kákaitana kokoq yámma kákaitata yemá wení kariyábámá Ítumma ya timá ámíkaawana 31 wemá iréna ayáákaqa yáqtoqma awáuturaitana kokoq yámma érákáitana wemá aáwaqa agamá yímikaiye. 32 karáákáq kúmitana abaúma pékuraítata waayúkama máqte-kari-kakai-kayukama kuti-áágó wái-kayukagaraqa yíwíqmeta Ítunopaqa irááē. 33 iréta naa márûpake máqte-kayukama oqtaráqá áíkutaawana 34 Ítu káqo-kaqo-karima atóbamayikaitata netuqyaa-káyúkátí karímá

atóbaguraawana kuti-áágómá netuqyaa-káyúkátí irunóbáké waqtukáitata kuti-áágómá Ítuni áaimma ítáraawana kuti-áágótábá wemá timá yímikaiye: “páátí mááro! waayúkamá ítima-yimero!” titata páátí máqe-ureta aamá ítiraae.

Ítuma Kááriribaqa abarokáqá tiráíye.

³⁵ ááqibo nokáá-nokaapaqa aaqá ítágaraitana Ítuma wenamá itó-urena yáubarena nunamummá mó titata ááqibo ³⁶ Tááímoni wení aanábó-wáyúkágáráqá wenanaaépaqa wakéta abáá kéeta ³⁷ káoneta tirááe: “máqte-kayukama eqtábámá abáá kéoe.” tewana ³⁸ Ítuma tiráíye: “káqo-marukaqa kónunatae. abarokáqá maa-kátáá-wátáá keqnáámmá ko timá-yimenune. miráunaboqa kukáune.” téna ³⁹ máqte-Kaariri-marukaqa uréire uréna yetí aapinaa-náúpátáá aapinammá abarokáqá timá yímikena kuti-áágómá waayúkati irunóbáké waqtukáíye.

Ítuma kárú-yamma atóbamakaiye.

⁴⁰ ááqibo kárú-naqa Ítunopaqa iréna araayukaqá yó peréna egaa aréna tiráíye: “é akáinaama tú kégayubi-karima kanaaráq atóbatikanone.” titana ⁴¹ Ítuma arummá kéitana ayáámma árúqtuwena ánékukuqa uréna tiráíye: “tíkáíye. atóbagaao!” titana ⁴² páátákáá atóbaguraiye. karímá érákáitana ⁴³ Ítuma akoqnáá umá timá ámikaiye: “kóaaol ⁴⁴ waayúkama ítima-yimiyo! monoq-nákómá ení aúwaratimma ko aráátiyo. érákái-qtataaqa Móteti timá yímikai-qtataaqa awaaméq náámeq-yaqtaaqa márû-amiyo! áminatama waayúkama aónáiyana ení

karímá érákáinata itánoe.” ⁴⁵ titana kóurena kaqtó íurena máqte-kama tíq-tiq umá timá yímikaitana Ítuma naa márûkaqa abarokáqá íma kanaaráq uráimiye. íurena kaqmáápaqa máitata waabámmá máqte-marupake wé máipaqa yó-yo urááe.

2

Ítuma aú aráákagurai-nakoma atóbamakaraiye.

¹ pááqya-kagaama púítana Ítuma Kápéranabaqa yauweré uráitata waayúkama timá aúgen-augen umátukaapoata ítáraawana naaúpaqa máqe-uraiye. ² máqe-uraitata taíbaq-wayukama yó-yo éta áíkutaawana naaúpaqa titipáá uráitana máápaq oqtarákáráqá titipáá uráíye. wáátima áíkutaawana Ítuma watáá-wataa abarokáq timá aapinaammá timá yímitata ³ aú aráákagurai-nakogaraqa kéyeta kaayaqté-kaayaqte-wayukama yaagu yaqméta irááe. ⁴ iréta waaqókáqá kanaaráqá íma yewata taíbaq-wayukama oqtaráqá mááwana miráinapoata waaqókáqá íma yéta oaráqá óqtakaan-oaraqa yaagu yaqméta utéta óqtakaan-oama Ítuni yanaa yawátááwana kúkutaaraqa aú aráákagurai-nakoma kéwaitata wemmá oaráké kúkutaagaraqa ánnáraqa yuwáka-yuwaka kéowana kukáíye. ⁵ kukáitana Ítuma oaráq máa-kayukama káonaitata írunóbáqá ôriq umá tágama ítááwana yetí irunóbáqá itaígómá iténa tiráíye: “ketáaniko, eni kúmiq-yaqtaqa kebó-yáqtáákáráqá paábaq kémaraunana ánataguraiye.” titata ⁶ ááqibo aapinaa-káyúkámá máeta yúyánánóbáqá itéta ⁷ maaráuma yúyánámmá ítáraae: “nôraq itana mirá kėtiyo?

tiráinapoana wemmá Áánûqtun áwîqa táíq umá yamá káraapaiye. paá-wayukama kúmiq-yaqtaaqa timá áminanama íma atóbaginana íma ánataginibo Áánûqtu wenamá kanaaráq timá áminiye.”
⁸ itáawana Ítuma yetí yúyánámmá itárena tiráíye: “nôraq itaráq keráwáqtí túyánánóbáqá miráuma kéitaa? ⁹ ááqibo min-áú-aráákágúráí-nákóqtábámá kemá ‘ení kúmiq-yaqtaaqa atóbagiye’ túnana oyaaq kéíyo? ááqibo ‘itó-uma kúkutaagaraqa uréire uwo’ túnanawaq oyaaq kéíyo? nóine tenanawáq mú oyaaq ínáyô? ¹⁰ ááqibo ké Waayúka-Araakoma maéq kúmiq-yaqtaaqa marabí kanaaráq atóbamakanaa onata itáiyaqa anón-awaameq umá tiráátenata itánoe.” ¹¹ téna aú aráákagurai-nakoqtabama timá ámikaiye: “ké kétimamune. itóaaó ení kúkutaama aqmé naaópaqa kóaaó!” titana ¹² itó éna kúkutaama yáumena páátákáá kóuraitata máqtekoma aónaawana yemmá yáaqa kaitata Áánûqtuni áwîqa múte yaúteta tirááe: “miráí-qtataaqa íaonewaunataae.” téta tirááe.

Ítuma Aríbaemma ááyaraiye.

¹³ tewana Ítuma nokaayúkóní agínaupaqa móragaraqa kóuraitata waabámmá yewana aapinaammá timá yímkaiye. ¹⁴ timá yímiqtuwena uréire kéena móra óqamma mayaí-nákómá káonaitana áwîqa Aríbae. Áápiateni áanikoma kéena opíqtiraqa máqe-uraitana Ítuma ááyaraiye: “tinaaépaqa iyo!” titana Aríbae itó éna wenanaaépaqa kóuraiye. ¹⁵ kó éta Aríbaeni naaúpaqa irááwana Ítuma wení iyápó-annagaraqa aáwaqa kénaawata óqamma mayaí-wáyúkámá

netuqyaa kúmikaraq-wayu-kagaraqa Ítuni anaaépaqa kégoeta yaímma yaareráqá Ítugaraqa wení iyápó-annagaraqa máqe-uraae. ¹⁶ máqe-uraawata apinaa-káyúkámá Pérati-wayukagaraqa káoneta tirááe: “nôraq itaná wemá óqtamma moyá-káyúkágáráqá kúmikaraq-wayukagaraqa aáwaqa kénaiyo?” tewana ¹⁷ Ítuma iténa tiráíye: “karí íwái-kayukama tótaa-nakoqtabama kéyikaitana karí-nákómá wenamá tótaa-nakoqtabama kákaiye. ááqibo keqnáámmá kemá kúmiq-yaqtaaqa íwái-kayukama íkááyaune. kúmiq-yaqtaaqa wái-kayukama kááyeqa kéyune.” téna tiráíye.

aáwaqa íkénai-kanaayatabama

¹⁸ ááqibo móra-taoqa Yóáane nommá perai-nákóní iyápó-annae Pérati-wayukati iyápó-annagaraqa aáwaqa íkénai-kanaama máitata íkénaawata waayúkama Ítunopaqa iréta itama aónaraae: “Yóáaneni iyápó-annama Pérati-wayukati iyápó-annagaraqa aáwaqa íkénaawata nôraq itata ení iyápó-annama paá kénao?” tewana ¹⁹ Ítuma yauwéqma tiráíye: “aaramá mayánî-nakoma paá kémainatama wení namuq-wáyúkámá aáwaqa íyaq nanô? ímiye. kénaae. ²⁰ káqo-taoqa íma máinanama irummá kéitana aáwaqa íkénai-kanaama ínata ínanoe. ²¹ ááqibo waayúkama aúge-kannaagaraqa naayón-únákáqtógáráqá íma arááqtata kéíye. yakákuraipaa arááqtata ínanama móragaraqa yarákínana aammá mú mikáqá yaráqma anómma aurániye. ²² keqnáámmá waayúkama aúgen-uqtekaa-aran-nomma naayón-áúwárátí-ánáápi íma atíme kéíye. aúgen-uqtekaa-aran-nomma

miráuma atíme ínanama nommá naayón-ánáámmá yarákínana atígena káqnáginiye. káqnágínana ánáamma táíq umáginiye. miráipoana aúgen-anaapi aúge-nomma ati íno.” téna tiráiyé.

Tabaatiyábámá

²³ ááqibo móra-Tabaatiraqa Ítuma yópáqá uréna wení iyápó-annate kénaeta arammá kéguqtowata ²⁴ Pérati-wayukama tirááe: “aónaao! nôraq itaráq Tabaatiráqá ímira í-yátáárîqa kéoo?” tewana ²⁵ Ítu tiráiyé: “íyaq ítáraao? aúbabi Tébitiqtabama agamatámmá íyaq yoráútaao? ááqibo wemá áa kéyainana wení waayúkagaraqa yáa kéyaitana ²⁶ Áánûqtuni naaúpaqa pékena Áánûqtuni yammá naráiyé. Abíaqtara mú mikákáá anó-monoq-naqa máqe-uraitana Tébiti miráuma aammá aúkai-qtamma kénena wení waayúkama yímîtata narááe. ááqibo mi-qtámmá monoq-nákómá wenamáa kanaaráqá kénaiye.” téna ²⁷⁻²⁸ Ítu tiráiyé: “Tabaatiráqá aagaí-kánááé aagamá waayúkama áwáqnaa íyábá wáibo waayúkama Tabaatigóní aammá aúmakain-aimma kawáá-íyábá íma wáiyé. miráuma ké Waayúka-Araakoma Tabaatiyábá uyátárai-nakoma máune.” téna tiráiyé.

3

ayáán ayákagurai-nakoma

¹ móragaraqa aapinaa-náúpáqá pékaitana móra-nakoma wení ayáámma ayákagitana máqe-uraiye. ² ayákaguraitata waayúkama Ítuqtabama yúramma karáqtuwe máqe-uraawana ááqibo Ítuma Tabaatiráqá ayáámma atóbamakainatama aamá amínétae.

³ Ítuma ayáán ayákagurai-naqa timá ámikaiye: “maabáqá iyo!” téna ⁴ waayúkayabama ítama yimónaraiye: “ááqibo Tabaatiráqá áwâqnaa ínama kanaararábiyo? táígoni ínama kanaararábiyo? karímá atóbamakainama kanaararábiyo? arááq ikamíníma kanaararábiyo?” titata yemá páátí máeta íma abarokáq umá timá ámikaae. ⁵ Ítiraawana Ítuma áyámma kéitana karáqma yimónaima yeráwáqá weganokanoqtábá yirunóbáqtábámá Ítuma arummá kéitana ayáán ayákagurai-naqa timá ámikaiye: “ayáámma arúqtuwaaol!” titana arúqtuwaitana atóbagurena kanaaráqá uráíye. ⁶ uráitata Péрати-wayukama naaúpake yáubareta páátákáá Éróhini-wayukagaraqa áikuteta Ítumma arááq ikamínô-kataama tíq-tiq urááe.

waabámmá non agínaupaqa máqe-uraae.

⁷ ááqibo Ítuma wení iyápó-annagaraqa Kááiriri-nokaayukaqa kéowata waabámmá yetinaaépaqa wakááe. ⁸ Kááiribake Yúriabake Yérútáárebake Iruméabake Yótaa-nokoma meran-ábápáké Tááyabake Tááíranapake taíbaq-wayukama irááe. máqte-qtataariq Ítuma kéi-qtataaqa itéta yó-yo umá irááe. ⁹ waabámmá taíbaq áíkumaraawana non agínaupaqa titipáá uráitana Ítuma iyápó-annayabama timá yímikaiye: “nópí-kááre yokaa-yokaa umátikaaro.” téna miráinata waabámmá íma wemmá yatamínóe. ¹⁰ netuqyaa-káři-wáyúkámá atóbamayikaraitata máqte kari káyikai-kayukama kutéta ánekukuqa ínéta urááe. ¹¹ ááqibo kuti-áágómá yirunóbáq máeta Ítumma káoneta yáaqa karáipoata marabí wenôpaqa kuméta aabarokáq tirááe:

“emá Áánûqtuni áanikoma máane.” tewana ¹² áá yiwáágurena “pááti máárol!” titata wenáaiqtabama Ítima-yiminewana tiráiyé.

Îtuma weni iyápó-annamma awaaméqá yááyaraiye.

¹³ ááqaanibo wemá anubaqá uténa yaímma-wayuka aúkáapikena wenôpaqa irááé. ¹⁴ tiqtaupake kaayaq-wáyúkámá yááyarena tiráiyé: “tiké mánœ. ké tímá tímênaq watáá-wataa aabarokáqá mó-tinoe. ¹⁵ kuti-áágómá waayúkati yirunóbáke kanaaráq waqtuwánœ.” téna minnýaba yááyaraiye. ¹⁶ yááyai-kayukati yíwîqa maaráuma wáiyé. Tááímoni aúgen-awîqa ámikena Pítáa téna yaráiyé. ¹⁷ Yêmitiyaa Yóáane Yébereni áanikoratama yenákámá káqon-awîqa yímikena Póáánêti yaráitana maan-áwîkóní áaimma wíyôn-aagon-araaqa miráuma aráámáómá aúkáiyé. ¹⁸ Áánaru ááyarena Píripi ááyarena Paatááromiyu ááyarena Mááqtiyu ááyarena Tó mááti ááyarena Yêmiti Áápiateni áanikoma ááyarena Tááqtiáte ááyarena Tááímoni kámáániyaba watáá-wataa tin-náqá ááyarena ¹⁹ Yúqtaati-Itikáárioti ááyaraitana wemá kutarurîq-í-náqá aúkáiyé. yááyarena ²⁰ Îtuma naaópaqa yauweré kóuraiye.

waayúkama Îtuqtabama kéteta “webó-áágómá máiyé” tirááé.

kóuraitata waabámmá móragaraqa áíkutaawanaboana Îtuma iyápó-annagaraqa aáwaqa kanaaráq ínaraamiye. ²¹ ínaraawata Îtuni noganéq-wáyúkámá itéta tirááé: “wemá aúñ-ááímmá kéiyé.” téta iréta áwîqme ínéta irááé. ²² Yérútáárebake

aapinaa-káyúkámá tirááe: “wení aúnoabaqa webó-áágómá Tááqtaani aágoma máíye.” tirááwata tébakaqa tirááe: “kuti-áágóní aboágaráqá wemá maqné-kútí-áágómá kéwaqtuwaiye.” tewata

²³ Ítuma waayúkama yááyarena tiráíye: “náaraq umá webó-wámá wenamáárîq kanaaráq kéwaqtuwaiyo? ²⁴ ááqibo móra-marukoma yáíkaaqa umáqtuwainata tébákáq-tebakaq ááíqa íyana mi-márúkóní waayúkama paá íma mánibo ánataginoe. ²⁵ miráuma ááqibo keqnáámmá waayúka-annama yáíkaaqa umáqtuwainata tébákáqá-tebakaq ááíqa íyana min-ánnámá paá íma mánobo ánataginoe. ²⁶ keqnáámmá Tááqtaama wenamáárîq kéwaqtuwena wegáráq íma paá maéna arááq-auma aurániye. ²⁷ waayúkama imaamu-nákóní naaúpaqa wení oótamma moyámmá mayánéna íma kanaaráq perániye. áqnáabaqa naakóní aboámá yáqtoqma ánnáma ámîqtuwena moyámmá kanaaráq mayániye. ²⁸ áraimma kétima-timune. taákaqa máráro! máqtemma kúmiq-yataakoma máqtemma kebó-yátáákómá máqten-awíqa yamá aráápain-aimma paábaq maráinana atóbaginiye. ²⁹ ááqibo waayúkama Áánûqtuni Aokaq-Áágótábámá áwîqa yamá aráápainanama kí-kumiq-yaqtaaqa paábaq ímarainana íma atóbaginibo paá wániye. min-nákóní negígómá paá wáinana máqte-kanaama aákaq yoqmá aónaniye.” téna tiráíye. ³⁰ ááqibo weqtábámá “kuti-áágómá arunóbáqá wáíye” aapinaa-káyúkámá tiráápoana Ítuma mi-wáéqmá-ítái-áípí tiráíye.

Îtuni anóama ábâkoutaagaraqa

³¹ anóama ábâkoutaagaraqa iréta naa mátûpaqa máeta wemmá ááyaraae. ³² yááyaawata waayúkama yaayorupamá wenaukápqá maraq máeta timá ámikaee: “enanóama ábâkoutaagaraqa máápaq máeta kááyaee.” tewana ³³ Ítuma tiráiyee: “ketinó náawabiyo? ketibâkoutaa náayubiyo?” téna ³⁴ maraq máe-kayukama karáqma kéyimonena tiráiyee: “aónaaro! ketinóma ketibâkoutaagaraqa maa mááe. ááqibo ³⁵ Áánûqtuni kaqtó kéina-nakoma wé ketibâqa ketimanaaqa ketinóma miyé.” téna tiráiyee.

4

ayummá ubín-nákóní waéqma itái-áímmá

¹ aapinaammá non agínaupaqa móragaraqa timá yímitata ôriq umá aaraukáqá yorupamá áíkutaawana wemá nópí-káárébí nopí ko máitata waayúkama yorupamá agínaupaqa maraq máqe-uraae. ² ááqibo Ítuma wení iyápó-annama netugyaa-kátáámá timá yímikaiye. waéqma itái-áímmá taíganimma timá yímikena wení aapinaapí tiráiyee: ³ “Ítáaro! móra-nakoma ubín-nákómá ayummá iyaabítaaqa ínínapoana kóurena ⁴ ayummá iyaabítaaqa itana tébakaq-ayumma aapi kuqturáitata numagómá yama narááe. ⁵ yaímma-ayumma óqta-marabi kuqturáitana pááqya-marama wáitanaboana páátákáá utáitana ⁶ ááqibo ánûqa íma wáitana aabaúma utáitana aayákaguraiye. ⁷ yaímma-ayumma námagaraan aúkaapi kuqturáitana námama ôriq uráitana karaan aúkáapi titipáá umá wáenaboana ayummá aayákaguraitana arammá íma itáiyee. ⁸ tébakaq-ayumma íráqô-mararaqa kuqturáitana

arammá ôriq umá itáiyē.” téna tiráiyē: ⁹ “ááqibo aáqa wái-nakoma itáino!”

nôraq umábi waéqma itaígómá

¹⁰ ááqibo wemá iyápó-annagaraqa yaímma-wayukagaraqa paá máeta Ítumma wení iyápó-annama waéqma itái-áíqtábá ítama aónaraae. ítama aónaawana tiráiyē: ¹¹ “keráwáqá kenamáa Áánûqtuni márûqtabama waéqma itái-áípí itánéqa itánóe. ááqibo tébakaq-wayukama paá-waayukama íma arútama itánóe. waéqma itái-áípí íma kéitaawana ¹² Áánûqtu yeqtábá mirá-tiraiye:

‘yemá yúrapike káonetamanibo yirunapó ikáonaae. aónáíq-aonaiq kéeta íaonanoē.

itáíq-itaiq kéeta íma itánóe.

ááqibo yaákake íma itétama yirukógaráqá íma itáiyana íyakoma íma tágaginiye.

ítaiyakakaatati kúmiq-yataapikema kebó-yátáápíkékáráqá waeráné oné.

waekáiyakakaatati yetí kúmiq-yataaqa kebó-yátáákáráqá paábaq maréq atóbamayikanaa únnae.’ ”

téna tiráiyē.

Ítuma ayummá ubín-nákóní aúpáq-wátáágón áaimma timá yímikaiye.

¹³ yemmá Ítuma ítama aónaraiye: “wágáábaq tiráuna waéqma itái-áímmá íyaq kéitaa? ááqibo íma itéqa náaraq umáwaq máqtemma waéqma itái-áímmá itánô? íma itéqa íma itánóe.” téna tiráiyē: “maami waéqma itái-áíkoní áaimma miráuma wáiyē. ¹⁴ ayummá ubín-nákómá Áánûqtuni

wátáama ayukáá iyaabítaa kéíye. ¹⁵ kéitana aakáá-káyúkámá Áánûqtuni wátáama kéitaawana ááqibo webó-wámá Tááqtaama numagóráá páátákáá yirunóbáké Áánûqtuni wátáama moyámmá kémayaiye. ¹⁶ ááqibo óqta-mararaa-kayukama Áánûqtuni wátáama itéta yirukaké yáqtoqma yimuqá maréta kéitaae. ¹⁷ kéiteta ááqibo kogonaagó umá máqe-ureta uwáyu matéta pááqya-kanaama kéyaqtoraa wataa waayúkama Áánûqtuni wátáayaba yíkamowatama páátákáá Áánûqtuni wátáayabama yíbô kégaitata yinaaemma kéumayikaae. ¹⁸ tébakaq-wayukama náma-mararaa máeta Áánûqtuni wátáama kéiteta ¹⁹ ááqibo yópáq-yátááqtábámá maqné-yátááqtábámá yúyánámmá kéitaapoata óqtamma oótakaraqa kéyikaipoata kéqokeq-yaqtaaqa kéyikaipoata yirunóbáqá titipáá kéitana Áánûqtuni wátáama kááyakaitana arammá yirukaqá íma itáíye. ²⁰ ááqibo káqo-kayukama íráqô-mararaa mááwana Áánûqtuni wátáama kéitaawana yirukaké yáqtoakaawana íráqôn-aramma yirukaqá ôriq umá itáíye.” téna tiráíye.

iramá kúraqma táganiye.

²¹ móra-nakoma iramá kúraqma aúpáqá kémaraíyo? ímiye. abarokáqá kémaraitana kégaiye. ²² keqnáámmá máqtemma aúpáqá wái-qtataaqa abarokáqá aurániye. máqtemma kumayupí wái-qtataaqa ómmá kamá yupayo ínata aónanoe. ²³ aáqa wáina-nakoma itaíno!” téna tiráíye: ²⁴ “máqtemma itaígómá arupú umá itáaro! náaraq umá-yataarabi améqa mimórá-yátááqá mayánóe. mú mikákáa

umá mayánóe. ²⁵ ááqibo móra-nakoma taíbaq-yataaqa wáinanama keqnáámmá taíbaqa mayániye. ááqibo móra-nakoma íma wáinanama ímaya inana wení kéqokeq-yataaqa káqo-wama mayániye.” téna tiráiyé.

kéitorain-ayukoni waéqma itai-áímmá

²⁶ Ítu óq-aimma tiráiyé: “Áánûqtuma kawáá kéimaruqa nóikaa-maruraq wáiyó? maaráuma wáiyé. ááqibo móra-nakoma ayummá yópáqá iyaabítaaqa uréna ayúkóní óq-mayaima íkemayaiye. ²⁷ nokáámma waguréna wágááma itó-uma uréire kéena ayummá paá kéitorena anómma kéumitana maan-nákómá íma ítaraiye. náaraq umá pááq kéiyó? ²⁸ maragómá wenamáárîq áwáqnaa itana karaa-qtataáqá kéitorena arammá kéiyena émma áqnáabaqa árûma kéutena anaaékaqa anómma aurániye. áqnáabaqa pááqyamma kéutena mú mikáq kéuyena anómma múkáurena arámma kéiyaiye. ²⁹ naí-kánáámá arammá ábuma kamágitana kégaraiye.” téna tiráiyé.

pááqyan-ayukoni waéqma itai-áímmá

³⁰ óq-aimma tiráiyé: “Áánûqtuma kawáá kéimaruqa nóikaa-maruraq wáiyó? minnáyaba waéqma itai-áímmá nóine ténúnô? ³¹ maará kéiyé. pááqyan-ayumma marabí ukáitana ³² anaaékaqa anómma yaaráá umá itoráinata anón-amama yáinata numamá iréta ánáamma amaraqá kéoe. Áánûqtuma kawáá kéimaruqa miraráá kéena wenôpaqa mirá kéiyé.” ³³ téna wemá abarokáq timá yímikena maami waéqma itai-áímmá taíbaqa timá yímikaitata ááqibo waayúkama ítáawanama

wemá timá yímikaiye. ³⁴ ááqibo paá waéqma itaí-áípi timá yímikena ááqibo káqoyu yiyuwéna wení iyápó-annagaraqa máápaq-urena waéqma itaí-áíkoní áaimma abarokáq timá yímikaiye.

Îtuma timá ámitana uwáágoma ánataraiye.

³⁵ aabaú má karáákáq kúmitana Îtuma tiráiyē: “meran-ábápáq-ágínáúpáqá kó-onataae!” titata ³⁶ yaayorupamá paá máqe-uraawata waabáqtábá naaúpaqa kóoro timátuweta iyápó-annagaraq Îtugaraqa nópi-káárébi péketa wekáráq awîqmeta kóuraaē. káqomma óq-nopi-kaarema yeráwáqtē urááē. kégowana ³⁷ yaugikómá anón-uwaama kéyoraitana karááqtoqa ôriq umá kéitana káárenobaqa nokómá ôriq umá ya kéogiraitana ááqibo ³⁸ Îtuma nópi-kárégóni ayárepaqa kunúraqa aú waguráitata awáatureta tirááē: “tiráátinako, képuyunataama arummá íyaq kéiyō?” tewana ³⁹ itó-urena nokóqtábámá tiráiyē: “paá mááo!” titana uwáágoma ánatagena paá yaákare wáqe-uraiyē. wáqe-uraitana ⁴⁰ Îtuma tiráiyē: “nôraq itanáq táaqa karáiyō? nôraq itaráq tirunóbáqá íkéitaaō? íyaq tágaguraiyō?” titana ⁴¹ yáaqa paá kégaitata tirááē: “maan-nákómá náawabiyo? wemá timá yímikaitata uwáágoma nokógáráq kaqtó urááē.” téta tirááē.

5

Îtuma kuti-áágómmá waqtukéna waagómmá atóbamakaraiyē.

¹ nokaayúkóni meran-ábápáq-ágínáúpáqá iréta Kerátínêti-marukaqa irááē. ² irááwana Îtuma nópi-káárébi ké yáubaraitana móra-nakoma

máátíq-máatiq-murianobake yáubarena min-nákómá kuti-áágógáráqá máqe-urena aíboqnaaboqa uréna ³ máátíq-máatipaqa kéwaitata waayúkama kanaaráqá ánnáma íkégutomiye. ⁴ ááqibo waayúkama akoqnáá-annagaraqa kútówana wemá paá yarákéna máqten-annama wemá akoqnáá mú mikákáámmá máqe-urena máqte-kayukama wemá imaamumá mú mikákáámmá máqe-uraitata waayúkama wemmá íma kanaaráqá yáqtoqma áyabaa kéomiye. ⁵ wágááraqa nokáákaraqa wemá anubaqá muriánóbáqá uréire kéena wááqa kéyena óqtanapo wenamáárîq kégaraiye. ⁶ ááqibo wemá ayáqtáákake Ítumma káonena kabe-kabe umá uréna araayukaqá yó peréna ⁷ akoqnáá-aagaraqa tiráiyé: “Ítuo, emá Áánûqtuni áanikoma máane. Áánûqtu wemá mú mikákáá utáimanikoma máiyé. kemmá nôna umátikainono? ketí anónnáma ítimiyo! ítikamuwo!” ⁸ miráuma kítitana Ítuma tiráiyé: “kuti-áágô, wenaúnobake yáubaa! ⁹ enáwîqa náawabiyo?” titana “netuqyaa máunaboataa ketíwîqa Waabámáunatae.” téna ¹⁰ tiráiyé: “maakáqá mánataa máunatae. káqo-marabaqa kóiyaba íkétikaitaae ítaa timátikao!” titana ¹¹ taíbaq-poma anuraqá kénaawana ¹² wemá tiráiyé: “timá tíminataa mi-pógóní íyaqnobaqa pékonunatae.” titana ¹³ Ítuma tiráiyé: “pékoro!” titata yáubareta pógoni íyaqnobaqa pékaawata máqte-pogoma tiyáápayayuka áiyayaa-poma (2,000-poma) aítabaqa péketa nopí péketa pukurááe. pukurááwata ¹⁴ pórawaqtí yiboámá kaba-kabe umá kóureta máqte-kayukama timá yímikaawata waayúkama aón irááe. ¹⁵ Ítunopaqa

irááwana kuti-áágómá naayóbáqá wepí máqe-urai-nakoma unáákáqtôgaraqa maraq máqe-uraitana aákoma kanaaráqá uráitata káonaawana yemá yáaqa kégaiye. ¹⁶ ko aónatuweta ye-káyúkámá kuti-áágógáráq-nákóqtábámá pógóqtabama timá yímikaawata ¹⁷ Îtumma timá ámikaae: “ketáái timáápoke kóaaol!” tewana ¹⁸ Îtuma nópí-káárébí kéberaitata kuti-áágógáráq máqe-urai-nakoma tiráiyé: “etê kóonaare.” titana ¹⁹ Îtu tiráiyé: “ímiye. enamáápaqa ení waayúkagaraqa yauweré kóaaol! uyátárai-nakoma emmá umákai-qtataaqtaba timá yímiyo! wemá íráqôniq úmákaitaba timá yímiyo!” titana ²⁰ kóurena tiyááka-naa-marupaqa uréire uréna Îtu nôrabi umákaiqtabama timá yímikaitana máqtemma ítaraawana yáaqa karáiyé.

pukuráin-inaaruma awáutumakarena aaragóní naae-kárimá atóbamakaraiye.

²¹ ááqibo Îtuma móragaraqa meran-ábápáq-ágínáúpáqá iráitata waayúkama yaayorupamá nokaayúkóní agínaupaqa wenôpaqa áíkutaáe. ²² áíkutaawana móra-nakoma Yááíratí aapinaan-nááópáké anó-naqa iréna Îtumma káonenama arupí yauwaguréna ²³ tiráiyé: “ketiyáámûkoma képukiye. emá ayáánaipo ánêkukuqa inanamá érákainana atóbena paá mániye. miráuma yínónô?” titana ²⁴ wegáráqá kóuraiye. waayúkama ôriq umá yayorupamá wenanaaépaqa wakéta wekáqá áíkutaawana ²⁵ móra-inikoma naaegárimá títaupake kaayaq-káritímáátíráqá ákaraitana ²⁶ netuqyaa-tótáá-wáyúkámá óqtaamma áwáqnaa íyábá yímimanibo karímá íma érákaitana

paá mayáiq-mayaiq umá kémayaitanaboana wení óqtamma ánataguraiye. ²⁷ ááqibo wemá Ítuqtabama ítarena yaayoruparáa-kayukagaraqa ya máena aúyánánóbáqá ítaraíye: ²⁸ “Ítuni unáákáqtômma ánêkukuqa onanamá ketí karímá étikaniye.” téna wení unáákáqtômma ánêkukuqa uráitana ²⁹ naaegómá páátákáá káqnáguraitana wenaúnobaqa wení karímá atóbaguraiye téna ítaraíye. ³⁰ Ítuni imaamugómá kóuraitana ítarena tiráíye: “náawa ketí unáákáqtôraqa ánêkukuqa uráíyo?” titata ³¹ wení iyápó-anna-wayukama tirááe: “yaayorupamá áíkutaawa yimónarema nôraq itaa tirááno? ‘náawa ánêkukuqa uráíyo?’” tewana ³² Ítuma paá abáá-urena ánêkukuq-nakoma aónane ínana ³³ aaragómá karímá atóbamakaraitana ítáimma karáitana aqtete kéena aúbáq arupi yawwaguréna máqte-qtaqtaaq Ítumma timá ámikaitana Ítu tiráíye: ³⁴ “ketiyáámûko, ení áyaqa timí-yátáákómá arunóbáqá ítaraanaboana ení karímá érakaraiye. kanaaráqá kóaa! ení karímá ánatagiye.” ³⁵ kêtitata waayúkama Yááíratini naaópake iréta timá ámikaae: “enayáámûkoma pukuráíye. aúba-naqtaba ibáqyuwaa! téq timá ámiyo.” tewana ³⁶ Ítuma yetí wataáama ibáqyukena tiráíye: “áaq ígáino! áyako tágagino! arummá amíno!” ³⁷ téna tébakaq-wayukayabama tiráíye: “máaro! tinaaépaqa íma yeró!” titata Pítaa Yêmitigaraqa Yóáanegaraqa wenanaaépaqa kóuraae. ³⁸ kóureta aapinaa-nááópáke anó-nakoni naaópapa irááwata waayúkama wááqa kéowana aónaraitata anókaqa ibiqá kéyaraae. ³⁹ naaúpaqa pékena

tiráiye: “nôraq owata wááqa kéyoo? nôraq owata ibiqá yaráánabiyo? iyápóma íma pukuréna paá aú waguráiyé.” titata ⁴⁰ waayúkama kaaqaari kéténe téta wíraama urááwana tiráiyé: “máápaqa yáubaaro!” téna iyápógoni aboágaráqá anóagaraqa Pítaagaraqa Yêmitigaraqa Yóáanegaraqa inaarúgómá wayákáa uréta ⁴¹ wení ayaákaqa yáqtokena tiráiyé: “tarítá kúmi!” maa-kátáágóní áaimma miráuma kétiye: “inaarúgô, ké kêtupo itóaaol!” ⁴² titana itó-urena uréire uráiyé. anómma aúkurainaboana (12-karitimaatima) uréire uráitata waayúkama páátákáa yáaqa ôriq umá karáitata ⁴³ Ítu akoqnáa umá tiráiyé: “waayúkama ítima-yimero.” téna timá yímikaiye: “maan-ínáárúmá aáwaqa amiyo!” téna tiráiyé.

6

Náátárêtibaqa waayúkama Ítuqtabama yinaaéma umákaraaé.

¹ mikáké kóurena wenamáápaqa iráitata wení iyápó-annae wenanaaé wakááé. ² ááqibo Tabaatiráqá aapinaan-náúpáqá wemá aapinaammá kétima-yimitata netuqyaa-káyúkámá itáawana yáaqa kaitata tirááé: “maan-nákómá náakakenaq maan-áápínáámmá matáiyó? nóikaan-itaigoma ámitanaq matáiyó? náaraq umáwaq anón-awaameqa wenayáánapo kémaiyaio?” ³ wemá káámûqtaa-naqiye. Máriaani áanikoe. wenábâkon áwîqa Yêmiti Yóteti Yúqtaati Tááímonigaraq wáiyé. wenáukoyaama ketáágaráqá kémaae.” téta weqtábámá áá awááguraawana ⁴ Ítuma tiráiyé: “Áánûqtuni watáá-wataa-nakon áwîqa máqte-mapapa

anómma uwíniye. ááqibo wenamáápaqa wení wáátigogaraqa wenánnágáráq kíkqa anómma íma kéuwiye.” ⁵ téna mikáqá wemá anón-awaameqa kanaaráqá íma maténa ááqibo pááqya-kari-wayukama ánêkukena yetí karímá atóbamayikaiye. ⁶ ááqibo waayúkati yíyako íma tágaguraawana yeráwáqá irummá íma ítáraapoana Ítuma karáitaiye.

Ítuma wení iyápó-anna-wayukama timáyíkáitata kóuraae.

anaaékaq káqo-kaqo-marupaqa aapinaammá ko kétima-yimiye. ⁷ wení iyápó-annama títaupake kaayaqá yááyaraitata kaaya-kaaya umá kówana timáyíkaraiye. kuti-áágómmá kanaaráqá waqtuwaígáae téna imaamumá yímikena ⁸ tiráiyee: “koéqa taíbaq ímáýáaro! paá yáumma mamé kóoro! kamááma unáámmá óqtamma íma mayéra paá kóoro! ⁹ maqné-áítáúq-ánáámá kanaaráq éra ááqibo kímora kúberai-unaakoqtoma kúberaaro!” téna ¹⁰ timá yímikaiye: “móra-naupaqa peréqa mi-márúkáqá maéq mi-nááúpáqá wáero. ¹¹ ááqibo móra-marukaqa waayúkama íma agoyáá umátiketa keráwáqtí wátáama íma itétama mi-márágóní kaitôgomma títaupike ayúmóro. ayúqtuwaiyanama yetí negi-yáqtááqá paá wániye.” ¹² titata kóureta abarokáqá tirááe: “waayúkao, keráwáqtí kebó-yátáápíké waéraáro!” téta ¹³ taíbaq-kuti-aagoma waqtukéta netuqyaa-ká-rí-wáyúkama matawékaraqa péketa atóbamayikaraae.

Yóóane nommá perai-nákómá náarabi umá pukáimiye.

14 maannááyaba Éróti anómma yabíkái-nakoma ítaraiye. Ítuni áwîqa anómma utáitana ítaraiye. yaímma-wayukama tirááe: “Yóáane nommá peráí-nákómá pukuráipike itó-urena imaamugárágá kéíye.” tewata 15 yaímma-wayukama tirááe: “Íráíyamiye.” tewata tébakaqa tirááe: “naayó-kátáá-wátáá-nákáánákómá wemá watáá-wataa-naqa máíye.” tewana 16 Éróti ítarena tiráíye: “Yóáanema kemá aqnómmá arákáunana wemá keqnáámmá itó-uraiye.” 17 téna áaqa ítarena aanibo wemá wení waayúkama Yóáaneqtabama naayóbáqá timáyímikaitata uréta Yóáanemma yáqtoqma kaarabútibi ánnáma kútaane. miráipoana Yóáane kaarabúti matáíye. Éróti ábâkoma Píripini ánáakoma Erótiati Éróti yabitimá moyámmá matáitana minnáyaba 18 Yóáane naayóbáqá tiráíye: “enábâkoni ánáakoma yabitimá mayáánabo! ímayaa!” 19 miráipoana Erótiatini áyámma itana Yóáanema ikámma puínéna kéíye. ááqibo íma kanaaráqá ikamíniye. 20 Éróti Yóáaneqtabama áaqa kégaitana Yóáaneni kateko-ááítábámá ítaraitana aokaq-naré téna ítaripoana Éróti kawáá umákaraiye. Yóáaneni watáa ítaraimma áaqa kégaitana amukaráq maqmá kéitaiye. 21 mi táoqa Éróti wení marákárai-kanaayaqa óniqa kauténa wení maqné-wáyúkáyábámá mú mikáq anó-kayukayabama Kááriribake anó-kayukayabama kaumá yímikaitana 22 Erótiatini ayáámûkoma imá yamáyíkaitana Éróti amuqá marakéna tiráíye: 23 “emá akáinaama ítama timónaao! ítama timónenaqa aménúne. kemá yabíkáuna-yataaqtaba

tínaqa aúkáapike aráqma mórabaq aménúne.” téna tiráiyē: “máqtemma ítama timónenai-yataaqa aménúne.” titana ²⁴ wemá yáubarena anóama ítama aónaraiye: “nóiqtabawaq timiyó ténúnô?” titana anóama yauwéqma tiráiyē: “Yóáane nommá perai-nákóní aqnóné.” titana ²⁵ ayáámûkoma páátákáá kóena Érôti máipapa iréna ítama aónena tiráiyē: “Yóáane nommá perai-nákóní aqnómmá táápepi timíyábá kétikaiye.” titana ²⁶ Érôti arummá ôriq umá kéitana ááqibo namuq-wáyúkátí yúbáq wenáama tiráinapoana íma kaaqaarí téna ²⁷ páátákáá wení kawáá-náqá timá ámikaiye: “aqnómmá ko mamé iyo!” téna timákáitana kóurena kaarabútibike aqnómmá ko aráqmena ²⁸ táápepi mamé iréna inaarúgómmá má ámikaitana inaarúgómá anóamma ámikaiye. ²⁹ miráitata Yóáaneni iyápó-annama ítátuweta iréta arááq-auma ya matéta máátiq-máatiq-muriapi mó-uqtamakaraae. miráuma Érôti aákaqa makéna Ítuqtabama tiráiyē: “Yóáane pukáipike itó-uraiye.” téna tiráiyē.

Îtuma taíbaq-wayukama aáwaqa yímitata narááe.

³⁰ Îtuni iyápó-annama wenôpaqa yauweréta máqteni q aráátababi máqten-aimma timá yímikaataba timá ámikaae. ³¹ ááqibo taíbaq-wayukama kéyewata Îtuma wení iyápó-annagaraqa aáwaqa íma kanaaráq naráámiye. íma narááwana Îtuma iyápó-annama timá yímikaiye: “kenamáataa káqopaqa ayáqtáákaqa ónúntae. keráwáqá aagaq-naagáq téq mikáq aagaínoe.” titata ³² nópí-káárébi yenamáa Îtugaraq kaqmáápaqa kóuraae. ³³ ááqibo kéowata taíbaq-wayukama yimónareta yeqtábámá

ítareta máqte-marupake marabí yó-yo umá yetí áqnáabaqa kaqmáápaqa irááe. ³⁴ Ítuma nópí-káárébíké marabí kukénama netuqyaa-wáábámmá kéyimonena arummá umayíkaraiye. yetí yabi-ínáqá íma máitata tipi-típiraa umá mááwana miráuma yimónarena netuqyaan-áápínáámmá kétima-yimiye. ³⁵ aaqá ékitata wení iyápó-annama iréta tirááe: “aaqá kéekibo kaqmáápapoana ³⁶ emá timá yíminata kó éta aáwaqa naa márûpake ko meyámmá máyáaro.” téta tewana ³⁷ Ítu tiráiyé: “keráwáqá aáwaqa yímero!” titata yemá ítama aónaraae: “nóinapi aáwaqa meyámmá mayánúnataabiyo? kaayaq-tiyááká-wáyúká áiyayaan-oqtakoma (200-kína) íumaataraiye.” tewana ³⁸ Ítuma tiráiyé: “yammá nôraq umá wáiyó? ko aónaaro!” titata aónatuweta timá ámikaae: “morá-tiyaapaq-yamma kaayaq-nóyáákáráqá wááe.” ³⁹ tewana Ítuma wení iyápó-annama timá yímikaiye: “máqte-kayukama áápêpaakaqa maraq máero téra timá yímero!” titata ⁴⁰ araamá máqe-uraae. yaímma-wayukama tiyááka-wayuka áiyayaakaraqa (100) maraq mááwata yaímma-wayukama kaayaq-áiyááákáráqá tiyáákagaraqa (50) máqe-uraae. ⁴¹ mááwana Ítuma móra-tiyaapaq-yakaraq kaayaq-nóyáákáráqá maténa wíyôkaqa karáqma káonena amuqá makéna nunamupí “tíkáiyé” tiráiyé. tiréna yammá kíqtíraaq umá wení iyápó-annama yímikaitata yemá waayúkama yímikaae. kéqnáámmá kaayaq-nóyááqá yáíkaa umá yímikaiye. ⁴² yakaráq noyáákaraq yímikaitata máqte-kayukama nátuweta yímûqa yaitata ⁴³ wení iyápó-annama yuqáan-aqto-atoma aíquma aíqturaawata títaupake kaayaq-únámmá

ógiqma aíturaae. ⁴⁴ yagaroqtamá naa-káyúkámá títaupake kaayaq-wáyúkámá naikamá tiyááka áiyayaa-kayukama narááe (5,000).

Îtuma non ánanaakaqa náuraiye.

⁴⁵ natúwáawana Îtuma páátákáá wení iyápó-annama timá yímikaiye: “nópi-káárebí Beqtáirapaqa meran-ábápáq-ágínáúpáqá áqnáabaqa kóoro! kemá anaaékaqa yénúne.” téna waabá-káyúkámá timá yímikaiye: “kóoro!” téna tiráiyé. ⁴⁶ timátuvena anuraqá nunamummá mú tiráiyé. ⁴⁷ enáinobaqa iyápó-anna-wayukama nópi-káárebí nokaayúkóní aúkáapimma mááwana Îtuma wenamáa iyuwéna marabí máqe-uraiye. ⁴⁸ uwáágoma ôriq umá kéyoraitata wení iyápó-annama nópi-káárebí íma kanaaráq kéowana Îtuma yimónarena nokáá-nokaamma non ánanaakaqa yeqtôpaqa kéyena yátamakitata káonaawana ⁴⁹⁻⁵⁰ yáaqa kégitata ikatîqa kéeta yúyánánóbáqá “waátáe!” tirááe. yurááwana Îtuma páátákáá tiráiyé: “ké kéyune. táaqa ígáino!” téna ⁵¹ nópi-káárebí yetê pékaitana uwáágoma yoqmá ánataguraiye. iyápó-annama yáaqa ôriq umákaitata yúyánákó taitawaa kéiyé. ⁵² yakaq awaaméqá in-ááímmá íkéitaawana yetí yáakoma ummaamá ôriq uráiyé.

Îtuma Kénnetáaretibaqa karímá atóbamayikaraiye.

⁵³ nokaayúkóní meran-ábápáq-ágínáúpáqá iréta mararáqá Kénnetáaretibaqa yáá amakéta nópi-kááremá ánnáraqa kútaae. ⁵⁴ nópi-káárebíké yáubaraawata waayúkama páátákáá Îtumma káoneta

ítaraae. ⁵⁵ ítareta máqte-marukaqa uréta karí-wáyúkámá kúkutaaraqa maréta maméta Ítu máipaqa irááe. ⁵⁶ máqte-mapapa Ítuma uréire uráipaqa naa-márûkaqa yópáqá máqtepaqa waayúkama yetí karí-wáyúkámá meyámmá kémayai-marukaqa mamé iréta egaa aéta tirááe: “ayúwénata ení wáqtôraqa karí-wáyúkámá ánekuyoro!” tewata máqtemma ánekuyowana yetí karímá éqyíkaitata atóbaguraa.

7

aítaubikoni aapinaammá

¹ Péрати-wayukama yaímma aamá aúmakaan-aimma Ítaraa-kayukagaraq Yérútáárebake iréta Ítunopaqa álkutaa. ² yaímma Ítuni iyápó-annama iyáámma íma tete éta aáwaqa kénaawata yimónaraae. ³ ááqibo Péрати-wayukagaraqa máqtemma Ítíráaeo-wayukagaraqa yetí yítaubikoma timáyímikaawata iyáámma íma kateko umá tete étama aáwaqa ínewaomiye. ⁴ keqnáámmá aáwaqa meyámmá matéta íma tete étama ínewaomiye. yítaubikoma taíbaq aammá aúkai-kataama yímikaawata yemá mirá kéoe. táápeqa tete iyábá nawimmá tete iyábá taawemá tete iyábá kéqokeq-yaqtaaqa tete iyábá miráuma tete kéoe. ⁵ miráitata Péрати-wayukama aamá aúmatan-aimma yirááti-kayukagaraqa Ítumma Ítama aónaraae: “nôraq itata ení iyápó-annama ketáái-títaubikoni aamá íkeiteta iyáá-paigaraqa kénaao?” tewana Ítu yauwéqma tiráiy: ⁶ “Áítáíya keráwáqtábámá áraimma tiráitaq kaaqaari-wáyúkámá mááe. naayóbáqá wemá miráuma agatáiy.

Áánûqtu kétéye.

‘maa-káyúkámá paá yóyaukake tíwîqa múte kéyauyoe.

yetí yirummá ketôpaqa íma kémaraae.

⁷ aamá aúmatan-aimma waayúkama ye túyánápíké kétiraatewaq yeráwáqá Áánûqtuni aamá aúmatan-aikaa kéitaae.

miráipoana ketíwîqa múte yawíyawaigoma yíwáqnaa kanaaráq íniye.”

téna agatáitata ⁸ Ítuma tiráiyé: “keráwáqá Áánûqtuni aammá aúkai-qtataaqa keráwáqtí tinaaépaqa yuwéq wáátigoni maníqá paá yáqtoqme kéoe.” téna tiráiyé: ⁹ “keráwáqtí maníkóní

watáama yáqtoqme kéeta Áánûqtuni watáama yuwéta íkeitaae. ¹⁰ naayóbáqá Móteti tiráiyé.

‘enabommá enanókaraga kaayoné umá yíwîqa múte yauyuwo! kaqtó umá yabíqyikaa! ááqibo móra-nakoma wenaboqtábámá wenanóqtabama táí-aimma títanama arááqa ikamínana puíniye.’

tiráitaq ¹¹ ááqibo keráwáqá kété. ‘móra-nakoma wenaboqtábábi wenanóqtabama timá-yimena ‘kemá íma kanaaráq timénúne. timúna-yataaqa tíwaqnaa-yaqtaaqa kóbaanie. Íbaru-aipi kóbaani

wenáaimma mirá wáiyé Áánûqtunnae.’ mirá ténama ¹² aboámmá íma yíwáqnaa íniye. ¹³ keráwáqá

Áánûqtuni watáama kéyuweq keráwáqtí aamá aúmakaan-aikaraq kéyuwaae. maami wái-qtátááríqa taíbaqa kéoe.” téna tiráiyé.

waayúkama táíq umá aamá kárate-qtataaqa

¹⁴ Ítuma waabámmá wenôpaqa yááyarena timá yímikena tiráiyé: “ítáaro! ¹⁵ máqte-qtataaqa arunóbáqá

koínama íma kanaaráq táíq éna ááqibo arunóbáké yáubatuwena yáwína-yataakoma minnáma táíq kéíye. ¹⁶ taáqa wáinaaqa ítáaro!” tiréna ¹⁷ waabá-káyúkáyôpake kóurena naaúpaqa pékaitata wení iyápó-annama ítama aónaraae: “maa-kátáágón áaimma nóinabiyo?” tewana yauwéqma tiráíye: ¹⁸ “tébakaq íma ítáne umá íyaq keráwáqá ítaraao? ¹⁹ ááqibo máqtemma kégumibo paá áyapi kégumena miráipoana ayábopike kéyutugiye.” miráuma Ítuma tiráíye: “máqtemma naí-yáqtááqá kanaaráq nánœ.” ²⁰ móragaraqa tiráíye: “arunóbáké yáubagurai-qtataqa waayúkama táíq umá kéyiraatiye. ²¹ aúpáq arunóbáké táí-auyanamma iténa kebó-yátáákáríq kéena moyámmá kémayena waayúkama kéikamena ²² aaramá moyámmá yabitimmá kémayena aúrananna káena taíbaq-kumiq-yaqtaaqa wáitana kaaqaari kétena negígómá kéena kéwakarena áwíqa yama aráápena táí-weganokanoqa kéen ²³ maami-kútí-yátáákómá waayúkagoni arunóbáké kéyaubena waayúkama táíq umá káraatiye.” téna tiráíye.

aaragóni arupi itaígómá

²⁴ Ítuma kóurena Tááya-marukaqa iréna móra-naupaqa pékena wemá máitata yemá aónaiyaba íkákaíye. ááqibo aúpáqá íma kanaaráq máqe-uráíye. ²⁵ móra-inikoni ayáámûkoma kuti-áágógaráqá máitana min anóama Ítuqtabama ítarena páátákáá wenôpaqa iréna Ítuni aítaupi aípaq aguráíye. ²⁶ min-íníkmá íma naaóq-inimibo wemá Pinítia Tírîabake iréna mibáqá wenanóama marákáraitana mibáké iréna Ítuqtabama egaa aráíye: “ketiyáámûkoni arupiké kuti-áágómá waqtuwaa!” titana Ítuma

tiráiye: ²⁷ “ááqibo áqnáabaqa naaópaq-iyapogotaa aáwaqa yímiketae. iyápógoni aáwaqa mamá iyákómá amíyábá minnáma íma íráqô-qtataaqiye.” téna tiráíye min-íníkmá tiráíye: ²⁸ “téna. ááqibo iyán áráaqa yaare-aménáápáqá maéta iyápógoni aáwaqa araaqtáma ábûpuma kénáae.” titana ²⁹ Ítuma tiráíye: “kateko-áímmá tiráánaboana kuti-áágómá enayáámûkoni arupiké yáubagina ení naaópaqa kóaaol!” titana ³⁰ wení naaópaqa kóurena ayáámûkoma aónaraitana wemá wái-yááréráqá kanaaráq máitana kuti-áágómá arupiké yáubama ánatama kóuraiye.

Ítuma aíbôq-nakoma atóbamakaraiye.

³¹ Ítuma Tááya-marupake Tááíranabaqa kóurena Tááíranabake Kááriri-nokaayukaqa iréna Tekááporitipake tiyááka-marupakene iráíye. ³² iráitata tébakaq-wayukama aíbôq-naqa awíqme Ítunopaqa irááwana wemá aamá íkéitena íma arupú umá kítitata egaamá arááe: “ayáánapo ánêkuinanama atóbamakaniye.” tewana ³³ Ítuma wegáráqá waabápike áwíqme kóurena ayáán-amama min-aíbôq-nákóní áárarapi makéna wiráátima wikéna amáábîraq ánêkukena ³⁴ wiyôkaqa aónarena karagíkáráqá yumákáraiye: “yarótáyakaaol!” wemá Áárámê-aipike tiréna “íbaqta” tiráíye. min-áíkmá áaimma aáqa yarótáyakao. ³⁵ tiráitana páátákáá min-nákóní ááramma yarótáguraitana óyauqa oyaaq uráitana wemá aamá kanaaráq kétéiye. ³⁶ miráitana Ítuma akoqnáá umá timá yímikaiye: “atóbamakaiqtabama ítima-yimero!” titata máqtemma abarokáqá anókaqa timá yímikaiye. timá yímikaitata

³⁷ máqte-kayukama Ítáawanama yáaqa karáiyē. yáaqa ôriq umá karáitata tirááē: “wemá máqte-qtataaqa katekoîq kéiyē. aîbôqnaaboq-nakoma timá ámikaitana aamá kéitena kanaaráq kétiye.” téta tirááē.

8

Îtuma móragaraqa taîbaq-wayukama aáwaqa yímikaitata narááē.

¹ pááqyamma anaaékaqa káqomma waabámmá anómma áíkutaae. áíkutaawana yetí aáwaqa ánataguraitana Îtuma wení iyápó-annama yááyarena tiráiyē: ² “maa-káyúkáyábámá tirummá kéumayikaunaboata ketê kaumo-yúpáámá máqē-ureta aáwaqa íkénaawaqa ³ kemá timá yíménatama naaópaqa! kóétama ayáqtáákaqa kéyepoaqa aáwaqa íma yíménatama yúnááímmá ínóē.” titata ⁴ wení iyápó-annama tirááē: “kááyûq-mapaqibo taîbaq waqmé o-káyúkámá náakakena miráuma-aawaqa taîbaq mamá yiménúnataabiyo?” tewana ⁵ Îtu tiráiyē: “ení yammá nôraq-umabiyo?” titata “abapaké kaayaré.” téta yauwéqma ⁶ tewana Îtuma “maraq máaro!” timá yímituwena mi-qtámmá abapaké kaayaqá maténa nunamupí Áánûqtuqtabama amuqá makéna “tíkáiyē” tiréna kíqtíraaqa uréna wení iyápó-annama yímikaitata waabámmá yímikaaē. ⁷ keqnáámmá noyááqa yakaráqá maténa nunamupí “tíkáiyē” tiréna iyápó-annama yímikena timá yímikaiyē: “yímero!” titata yímikaaē. yímikaawata ⁸ máqtemma nátúwáawana

yímûqa yaráiyē. taíbaq-wayukama títaupake kaayaq-wáyúká-áiyáyáámmá (4,000) nátúwáawata ⁹ iyápó-annama ábûpuma araaqtáma abapaké kaayaq-únápí aíqturaawana Ítuma timá yímikaiye: “naaópaqa kóoro!” ¹⁰ timátuwená nópí-káárébí iyápó-annagaraqa péketa Táámánûtaa-marupaqa kóuraae.

Pérati-wayukama awaaméq-yátááqtábá ítama aónaraae.

¹¹ tébakaqa Pérati-wayukama utéta aagaren áimma kéteta ítama aóna-aona urááe: “wíyôkakena-awaameqa tiráátiyo!” tewana ¹² Ítuma karagíqa kéyena tiráiyē: “nôraq itata íbêq-wayukama aati-aatimá ‘awaaméqá timiyo!’ kéteo? ké kétune awaaméqá íma yiráátéq íyimenune.” téna ¹³ yeqtôpake yiyuwé kóurena nópí-káárébí móragaraqa pékena yanaapáq agínááúpáqá kóuraiye.

Pérati-wayukagaraq Êrôtini yammá itoraí-yáqtááqá

¹⁴⁻¹⁵ Ítuni iyápó-annama aáwaqa yiwikáqtuweta yewana kímora-yamma nópí-káárébí wáqe-uraitana Ítu tiráiyē: “keráwáqá Pérati-waayukati yammá itoraí-yátáákáraq Êrôtini yammá itoraí-yáqtááqtábámá aónama kawáá orol!” titata ¹⁶ minnáyaba watáá-wataa yé-íyáá tirááe: “nôraq itanáq mirá kétiyo? yammá íma wáitana mirá kétiye.” tewana Ítu yetí watáayabama ítarena ¹⁷ tiráiyē: “nôraq itaráq yammá íma wáíqtabama watáá-wataa kéteo? íyaq ítaraao? póraanabono? aíbôqnaaboq kéoo? ¹⁸ túramma wáimma íyaq káonaao? tááraramma wáimma íyaq kéitaa?”

íyaq taákaqa makááo? ¹⁹ kemá móra-tiyaapaq-yamma taíbaq-waayukama kíqtí-giti umáyíkaraupo nôraq umá unáápímmá tébakaq aqtó-ááwáqá aíturaa?" titata "títaupake kaayaré." téta yauwéqma tirááe: ²⁰ "ááqibo abapaké kaayaq-yámmá kíqtí-giti umáyíkaraunata nôraq umá unáápi abûpuma aíturaa?" titata "títaupake kaayaré." téta yauwéqma tirááe. tewana ²¹ Ítuma ítama yimónaraiye: "paá íyaq arútama ítaraanabiyo?" téna tiráíye.

Ítuma aúramma karopágurai-nakoma Béqtáirabaqa atóbamakaiye.

²² Béqtáirabaqa irááwata mikáqá tébakaq-wayukama aúramma karopágurai-nakoma áwîqme Ítunopaqa iréta egaa arááe: "emá ánekuinanama atóbamakaniye." téwana ²³ Ítuma ayáákaqa yáqtoqma yabitimá márûpake áwîqme kóurena aúrapi wiráátima wiqmakéna ayáánapo ánêkukena ítama aónaraiye: "ára káonaano?" titana ²⁴ min-nákómá káonena tiráíye: "kemá waayúkama yaaráá umá uréire kéowaq káonaune." titana ²⁵ Ítuma móragaraqa aúrakaqa ayáámma makáitana íbêqa min-nákómá akoqnáá umá aónaraitana aúramma atóbamakarainana máqte-qtataqa káonaitama ²⁶ Ítuma timá ámikaiye: "ení naaópaqa kóé! mi-márûpáké yéna márûpaqa móragaraqa íma yauweré iyo!" téna tiráíye.

Pítaa Ítuni áaimma abarokák kétiye.

²⁷ ááqibo Ítuma wení iyápó-annagaraqa Tétaría Píripai-marupaqa kégoweta Ítuma ítama yimónaraiye:

“timá tíméro! waayúkama keqtábámá nóinae kéteo! náawabuno?” titata yauwéqma tirááe: ²⁸ “yaímma kétee emá Yóáane nommá pérakarai-nakoe kétewata yaímma emá Iráíya máane téta kétee. tébakaqa emá Áánûqtuni watáá-wataa-nakomone kétee.” tewana Îtuma ítama yimónaraiye: ²⁹ “keráwáqá nóine kéteo? náawabuno?” titana Pítaa yauwéqma tiráíye: “emá Áánûqtuni aúyánámmá Metáíya máane.” titana ³⁰ Îtu timá yímikaiye: “keqtábámá waayúkama ítima-yimero!” téna tiráíye.

Îtuma wemá aíqa íyábágaráq wemá puínîtabagaraq timá yímikaiye.

³¹ Îtuma mirá-timatuwena wení iyápó-annama miráuma kéyiraatena timá yímikaiye: “ké Waayúka-Araaqa máune. taíbaq-yataaqtabama tíqa íniye. ketáái anó-kayukama uyátaráa-monoq-wayukagaraqa aapinaa-káyúkágáráqá anaaéma umátiketa tíkamiyaqa pukónúne. púyónana kaumo-yúpáámá ánataginana tiwáutinaqa paá mánune.” ³² miráuma abarokáq titana Pítaa ítátuwena Îtumma áwîqme nékaqa mó áá awáágitana ³³ ááqibo Îtu wení iyápó-annama yimónarena Pítaamma áá awááguráiye: “emá webó-náqá máane. ketinaaépaq yáwaaol! enaúyánámmá paá waayúkagoni aúyánámíye. íma Áánûqtuni aúyánámíbo!” ³⁴ timátuwena wemá wení iyápó-annama waabákáráqá wenôpaqa yááyaraiye. yááyarena timá yímikaiye: “ááqibo móra-nakoma akáínana tinaaépaqa yínénama wemá wení akáígómá awikátuwena yuwáino! wenáuma mamé uwí-yátááqtábá kéyuwenawaq wení máárîpuma

múte kémayena tinaae mamé yíno! ³⁵ móra-nakoma paá mánaae ténama wení paá mái-yataaqa aúyoraniye. ááqibo móra-nakoma keqtábámá puyéna ketí átê-wataayabama puyénama wení paá mái-yataaqa mayániye. ³⁶ ááqibo móra-nakoma máqtemma mararáq wái-qtataaqa matokáinanama wení paá mái-yataaqa aúyokinanama nôraq íníyô? ³⁷ nóinapo wení paá mái-yataaqa móragaraqa meyániq íníyô? ³⁸ ketí wataayabama íbêqa kebó-yúpáaráqá keqtábá agaemá ínaqa ké Waayúka-Araaqa maéqa weqtábámá kemá yéna-taoqa ketiboní tágagi-yataakaraqa wení aokaq-káqtó-wáyúkágáráq yéqa mikáq kemá tigaemá umákanune.” téna Ítuma

9

¹ tiráiyé: “taákaqa máraaro! tébakaqa maakáq itó-uma paá máa-kayukama íma puíyana Áánûtuma kawáá kéi-kanaama akoqnáágaraqa yínata aónéta puínoe.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma káqowaraa aúkéna tágaguraiye.

² abapaké móra-wagaama pukitana Ítuma Pítaagaraqa Yêmitigaraqa Yóáanekaraqa yíwîqmena anón-anuraqa utéta yenamáa máneta urááe. mikáqá Ítumma káonaawana wemá káqowaraa aúkitata ³ wení unáákáqtôma waéqma tágagurena mú mikákáá wayámmá aúkitataa waayúkama tete umátúwáakakaatati íma miráuma wayákayana umá tágagine iné. ⁴ mirá umátuweta Iráíya Mótetigaraqa Ítugaraqa wataá-wataa kêtewata yimónaraawana ⁵ Pítaa tiráiyé: “yirááti-nako, maakáq mánunataama iráqôniq kéinataa kaumo-námmá taróq onúnataama

mórama ennáé. mórama Mótetinnæ. mórama Iráiyanna tarôq onúnatae.” titana ⁶ yáaqa karáitata Pítaa tínîn-aimma íma ítaraipoana mirá-tiraiye. ⁷ ááqibo konnámá kukéna yemmá yawááq uráitana aagómá konnánóbáké tiráiyé: “tíkái-ketaanikoma máiyé. máinaraq wenáama ítáaro!” ⁸ yemá yúrapike abáá uréta Ítumma wenamá aónaraae. ⁹ anuraké kukááwana Ítuma timá yímikaiye: “káqo-kayukama aónaraawaigoqtabama ítima-yimerol! ááqibo kemá Waayúka-Araaqa pukuráipike awaútinana itoínaqa mikáq kanaaráq timá yimerol!” titata ¹⁰ wenáama ítareta kaqtó uréta ááqibo maannáyaba watáá-wataa tirááé: “pukuráipike awaúturaigoma nóin-aainabiyo!” téta ¹¹ Ítumma ítama aónaraae: “aapinaa-káyúkámá kétee ‘Iráíya áqnáabaqa yíniye.’ nôraq itatáq mirá kéteo!” titana ¹² Ítuma yawwéqma tiráiyé: “Iráíya áqnáabaqa kéyena máqte-qtataaqa yokaa-yokaa kéiyé. ááqibo nôraq itana Waayúka-Araaqtabama Áánûqtuni agamatán-áípí mirá kétéyo? ‘wemá anón-aiqa mayáinatama waayúkama wemmá ayúqma ánatainoe.’ ¹³ titaqá kemá kétima-timune. Iráíya wágáábaqa iráinapoata waayúkama weqtábámá Áánuqtuni agamatán-áípí tiráiniq uréta máqte-qtataariq ónaae yíkái-qtataariq wekáq urááé.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma kuti-áágógárq-íyápómá atóbamakaiye.

¹⁴ kukéta tébakaq iyápó-annaraqa irááwata anómma waabá-káyúkámá yeqtôpaqa álkutaawata yimónaraae. aapinaa-káyúkámá Ítuni iyápó-annagaraqa aagaren áimma kétéwata ¹⁵ waabámmá Ítumma káoneta iyánáaq umáreta uyaaté uréta

agoyáá umákaraae. ¹⁶ Ítu wení iyápó-annama ítama yimónaraiye: “nóiqtabama yegáráqá aagaren áimma kéteo?” titana ¹⁷ waabápiké móra-nakoma tiráiyē: “yirááti-nako, ketáanikoma enôpaqa áwîqme uráunana wení arupi kuti-áágómá máitana aamá íketitana ¹⁸ kuti-áágómá yáqtoqma marabí kéyuwaitana wemá áwaayaamma agíkíqá kéitana óyaukaqa agaregómá ôriq kétena arááteru-teru kéiyē. kemá ení iyápó-annama ítama aónaraune. ‘kuti-áágómá arupiké waqtuwánô téq itáunata kanaaráq íma waqtukááē.’” titana ¹⁹ Ítu tiráiyē: “íma ítáa-araakotaama mááē. nôraq umá yupaawaq keráwáqtē mánuno? keráwáqtí íitai-yataakoma tîbô kégaitaqa nôraq umá yupaawaq miráuma ónúno? iyápóma áwîqme kekáqá yero!” titata ²⁰ iyápóma áwîqme irááwana Ítuma máitana kuti-áágómá wemmá aónarena iyápóma yáqtoqma marabí yukáitana aúgoma kaipú-kaapu uráitana óyaukake agaremá arááteru-teru uráiyē. ²¹ Ítu wenaboámmá ítama aónaraiye: “nôraq umá yupaawaq wegáráqá máqe-uraiyo?” titana aboámá yauwéqma tiráiyē: “pááqyan-iyapoma máikakene. ²² taíbaq-kanaama irabí yukéna nopí yukéna arááqa ikámita ááqibo emá arummá umátikaa! emá kanaaráq énnaraq tíwáqnaa uwo!” titana ²³ Ítu tiráiyē: “náawabi keqtábá arupi ítama aruténama máqte-qtataaqa kanaaráq íniye.” titana ²⁴ aboámá ibiqá yaréna tiráiyē: “kemá tirupi kéitaupo ketí itaígómá pááqyamma itaígóqtábámá tíwáqnaa uwo!” titana ²⁵ Ítuma waabámmá yimónaraitata ya áíkutaawana kuti-áágóqtábámá abarokáqá akoqnáá umá tiráiyē: “aíbôqnaaboq

kuti-áágó, kemá timá ámenaa iyápógoni arunóbáké yaúbagaao! yaúbarema móragaraqa arunóbáq íperaao!” titana ²⁶ wááqa yumátuwena iyápóma marabí yukáitana aúgoma kaipú-kaapu uráitana yáubaguraiye. yáubaraitana iyápóma pukurénaraa máqe-uraitata waayúkama tirááe: “pukuráiyel!” tewana ²⁷ Ítuma ayáámma yáqtoqma awaútitana itó-uraiye. ²⁸ Ítuma naaúpaqa pékuraitata wení iyápó-annama aúpáq ítama aónaraae: “nôraq itatáá ketáámá íma kanaaráq waqtukáunataabiyo?” tewana ²⁹ tiráiyel: “nunamunápó maa-wáín-áágómá kanaaráq waqtuwáinoe. káqo-qtataaqnapo kanaaráq waqtuwáinoe.” téna Ítuma tiráiyel.

Ítuma móragaraqa wení pukígóqtábámá tiráiyel.

³⁰ mikáké kóureta Kááriribaqa kégowata waayúkama itánéowana Ítuma itaíyábá íkákaipoana wení iyápó-annama kétima-yimena tiráiyel: ³¹ “Waayúka-Araqa yáqtoqma áwîqma yimíyatama ikamíyana puyéna kaumo-yúpáámá ánataginana itó-iniye.” titata ³² wemá tin-áíkon áaimma íma ítareta ikaqtíq uréta ítama íma aónaraae.

náawa mú mikákáá anó-nakoma máiyel

³³ Kápéranabaqa iréta naaúpaqa maéta máawana Ítuma ítama yimónaraiye: “nóiqtabama aakaqá uréire uréta wataá-wataa tirááo?” titata ³⁴ timá abarokáqá íma tirááe. aakaqá uréire umá maéta yemá aagaren áimma tiráápoata náawabi áqnáaenariq iyábá aagaren áimma tiréta timá abarokáqá íma tirááwana ³⁵ Ítuma maraq maéna títaupake kaayaq-iyápó-ánnágómá yááyarena tiráiyel: “ítáaro! áqnáabataba akáina-nakoma

aqtóbáq maíno! máqtekoni maqnémá auráino!”
tiréna ³⁶ iyápóma áwîqma yetúbáqá ákarena
áyabaa uréna tiráiyé: ³⁷ “móra-nakoma kebóana
maará-iyápómá yabírakenaraa kemmá yabítikane
íniye. yabítikanenaraa kenamá íma yabítikanibo
timátíkarai-naqa yabírakane íniye.” téna tiráiyé.

namurommá íma maénama aanábómá máiyé.

³⁸ Yóáane Ítumma timá ámikaiye: “yirááti-nako,
móra-nakoma enáwîqa tiráinapoana kuti-áágómá
waqtukáitataa ketáámá aónaretaa timá ámikaunatae
‘éqaa! ímira-uwo!’ tirétaa ení iyápó-annabike
íma ketáátê íma máitataaboataa mirá-tiraunatae.”
tewana ³⁹ Ítu tiráiyé: “ímira timá áméro! ‘éqaa!’
ítero! ááqibo ketíwîqa yáinapoana akoqnáá-yataaqa
umá inéna min-nákómá keqtábámá táí-aimma
íma kanaaráq tíniye. ⁴⁰ ááqibo íma namuroîq
kéumatikenataama wemá aanábó máena íniye.
⁴¹ ááqibo keráwáqá Ítu Káríqtoni iyápóma máapoana
móra-nakoma keqtababóana pááqya-qtataaqa
miráumaraa nommá nawááena timénama wení
íráqô-qtakaakoni anónnámma mayániye.” téna
tiráiyé.

Ítun anaaé warái-yátááqá mamá taítawaa kéiyé.

⁴² Ítu tiráiyé: “móra-nakoma ketáama ítarain-
iyapoma kaaqaari-ááímmá aráátínanama min-
iyápógómá ketáama yuwáinanama anón-oqtamma
kaaqaari-nákóní ánúwarakaqa atáá-ataa umá nopí
óqtakaraqa yuwáiyana pékena nommá nawíkama
pukínanama minná kateko umá íni ááqibo iyápóma
tinaaépaqa yuwáne ínanama mú mikákáá táígoma
íniye. ⁴³ ááqibo tiyáákoma táígo-qtataariqo kéinaqa

keráwáqá tinaaépaq yuwáneqa tiyáámma aráráaro!
 áánibo kímora-ayaakaraqa mú mikákáá íráqômma
 keráwáqá tágagurai-marukaqa wínóe. kaayaq-
 áyáákáráqá márú mikákáá táígoma keráwáqá puí-
 márúkáqá ⁴⁴ irabí wínóe. ⁴⁵⁻⁴⁶ ááqibo áítaukoma
 táí-apima áwîqmena kéwinaama tinaaépaq yuwáneqa
 títauqa aráráaro! kímora-aitaukaraqa mú mikákáá
 íráqômma tágaruraipaga yínéqa kaayaq-áítaúkáráqá
 márú mikákáá táígoma ína puíbáqá wínóe. ⁴⁷ ááqibo
 túrakoma kúmiq-yataariqo kéinaqa tinaaépaq
 yuwáneqa túramma kubíqtúwáaro! Áánûqtuni
 kurubáqá kímora-aurakaraqa mú mikákáá íráqômma
 yínéqa kaayaq-áúrákáráqá márú mikákáá táígoma
 ínaq puíbáqá irabí wínóe. ⁴⁸ puí-márúkáqá
 marikómá íma ánatainana irágómá íma kama
 ánatanie. ⁴⁹ úmá irabí agatuwáinana anaaékaq
 yaímma íráqô-qtataaqa paá wániye. mórai q umá
 ketáá maqmá aóna-aona onanataá yaímma íráqô-
 qtataaqa paá wániye. ⁵⁰ ááqibo úmá ikaaq kétena
 aáwakaraqa átê kéinana ááqibo ikaaqá íma tînanama
 nóinapo móragaraqa átê ínîyô? miráuma tirupí
 úmá-úrâá-qtátááqá wáinaqa máqte-kayukagaraqa
 aarawaamá paá máaro!" téna tiráie.

10

ánáakoma ayuwaíyábámá Ítuma timá yímikaiye.

¹ mibáqá kóurena Yúríá-marupaqa kóurena Yótaa-
 nomma atamá kóuraitata waabámmá móragaraqa
 áíkutaawana wemá keqnáámmá aapinaammá timá
 yímikaitata ² tébakaq Pérati-wayukama wenôpaqa
 iréta yoqmá aónaneta ítama aónaraae: “ketáái
 monoq wataábi yaaguyabí-áípí awaaikómá

wenánáakoma kanaaráq ayuwáníyô?” tewana
³ Ítu ítama aónarena tiráiyē: “Móteti nóineq timá
 tímikaiyo?” titata ⁴ yé tirááē: “Móteti tiráiyē.
 ‘akáinama awaaikómá ayúkai-kanaamma agayéná
 ánáakoma kanaaráq ayuwániye.’” tewana ⁵ Ítu
 tiráiyē: “kaúbîq uráápoana Móteti miráuma
 timá tímikena agatáitana ⁶ áqnáabaqa Áánûqtu
 ímira-uraiye. Áánûqtu áqnáabaqa awaaikógaráqá
 ánáakogaraqa tarôq uráiyē. ⁷ ááqibo waagómá
 anóama aboámá iyuwéna ánáakote iyikááyata
 kónanaratama ⁸ mi-káyákómá kímora-auma
 auráyóye. kaayakómá íma paá maéta kímoragoma
 aúgemma mániye. ⁹ ááqibo Áánûqtu mi-móraráq
 makáinata waayúkama íma yataínoe.” titata
¹⁰ naaúpaqa wení iyápó-annama maannáyaba ítama
 aónaraawana ¹¹ wemá tiráiyē: “ánáakoma ayúwái-
 nakoma káqon-inimma mayánénama wemá morímá
 yamákárena moyámmá mayéna ánáakoma agaemá
 amíniye. ¹² keqnáámmá awaaikó ayúkain-inimma
 wemá káqokanokoma mayánénama wemá morímá
 yamákárena moyámmá kémayaiye.” téna tiráiyē.

*Ítuma pááqya-noiyaporawaqa atimuqá timá
 yíkaraiye.*

¹³ ááqibo pááqya-noiyaporawaqa yiwîqme Ítunopaqa
 ánêkuku íkáae téta irááwata Ítuni iyápó-annama
 áá yiwááguraawana ¹⁴ Ítuma aónaimma áyámma
 uráitana tiráiyē: “paá máaro! iyápóma ketôpaqa
 kanaaráq kéyee. áá íma yiwáágoro! Áánûqtuma
 kawáá kéi-maruqa miraráá umá iyápógoni márûqa
 wáiyē. ¹⁵ túwááyaqaq máráaro! Áánûqtuni watáama

iyápóraa umá arupi kéitai-nakoma Áánûqtuma kawáá kéí-marukaqa kóiniye. miráumaraa íkéitenama íma kóine iné.” téna ¹⁶ iyápóma yirákena íyóbaruqma uréire kéena tiráiyé: “eqtábámá íráqôniq umákaniye.” mirá téna íráqôn-aimma timá yíkaraiye. atimuqá ámikaiye.

anó-nakoma

¹⁷ kégoitana móra-nakoma uyaáténa Ítunopaqa marabí araayutaúma aténa ítama aónaraiye: “íráqô-yiraati-nako, nóin-iraqo-qtataariraq éraq kemá íma ánatagena tágagigoma mayánááq únabiyo?” titana ¹⁸ Ítu tiráiyé: “nôraq itaa keqtábámá íráqône tiráano? kímora-iraqokoma máena Áánûqtu wenamáa íráqômma máena kéiyé. ¹⁹ emá máqtemma yaaguyabí-áímmá ítaraane. aaramá moyámmá morímá yamákaanabo! íyamakaa! waayúka ikámma puyónabo! íikamuwo! moyámmá mayáánabo! ímayaa! kaaqaari-áímmá ténabo! ítiyo! wakaráánabo! íwakaraao! aboámá anóagaraqa kaayonéma umá yíwíqa múte yauyuwo. kaqtó umá yabíqyikaa!” titana ²⁰ anó-nako tiráiyé: “yirááti-nako, maa yaaguyabí-yátááqá máqtemma iyápó máqe uráuna-kanaarake íbêkaraqa kaqtó kéune.” titana ²¹ Ítu aónaraitana wenaúyánámmá wenôpaqa kóuraitana tiráiyé: “kímora-yataaqa íarutaiye. ení máqte-qtataaqa oótamma íma wáikayukama yimiyo. yiméma Áánûqtugaraq ení oótamma taíbaqa anómma aurániye. yímituwe tinaaépaq iyo!” titana ²² mi-kátááyábá arummá ôriq uráitana wení oótamma taíbaq wáinapoana karagíqá yumáena kóuraiye. ²³ kóuraitana Ítuma

karáqme uré karáqme iré kéena wení iyápó-annama timá yímikaiye: “anó-nakoma taíbaq oótamma makáina-nakoma Áánûqtuni-marupaqa umaagaráqá kóiniye.” titata ²⁴ iyápó-annama wení watáayatabama yáaqa karáitana Ítuma móragaraqa tiráiyé: ²⁵ “oótiraa-kakoma (káámo) waigóní-aapi péránéna iníkáámá oóta-nakoma Áánûqtuni márûpaq uínénama kamáa ániye.” titana ²⁶ yáaqa ôriq kégaitata tirááe: “náawa kanaaráq peráníyô?” tewana ²⁷ Ítuma karáqma káonena tiráiyé: “ááqibo uma-yátááqá waayúkama íma kanaaráqá ínana Áánûqtu kanaaráq íniye.” titana ²⁸ Pítáa tiráiyé: “ketáámá máqte-qtataaqa yukétaa enanaaépaqa kéyunatae.” titana ²⁹ tiráiyé: “ááqibo kétima-timune ááqibo keqtábámá maan átê-wataayabama móra-nakoma naaópaqa yuwánénama awaaóamá ábâkogaraqa yuwánénama anaanoámá aúkogaraqa yuwánénama aboámá anóagaraqa yuwánenama áanikoma ayáámûkogaraqa yuwánénama yókáráq yuqamá ánatatuwenama ³⁰ móragaraq-moragaraqa mayániye. taíbaq mayánéna íbêq-kanaama naammá taíbaq mayéna awaaútááma ábâkotaagaraq taíbaq mayéna anaanoútááma aúkoutaagaraqa taíbaq mayéna anóautaama taíbaq mayánéna aíkaraga mayániye. mayéna anaaéka-kanaama íma ánatagena tágagigoma mayániye. ³¹ íbêq-ano-kayukama maqnémá ínana íbêq-maqne-wayukama uyátaneta yínóe.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma móragaraqa wení puíyábámá tiráiyé.

³² aapaqá máeta Yúrútáárebaq kégowana Ítuma áqnáabaqa kégoitana wení iyápó-annama

yáaqa kégaitata wenanaaépaqa kégowata tébakaq-wayukama yinaaépaqa kéyewana yáaqa ôriq umá karáye. Ítuma móragaraqa wení iyápó-annama wenôpaqa yáárena máqtemma yínê-qtataaqa timá yímikaiye: ³³ “aónaaro! Yérútáárebaqa kéuyonatama mikáqá monoq-wáyúkámá aapina-káyúkágáráqá Waayúka-Araaqa yáqtoqma ánnáma aminéta aa ítai-wayukama yimíyata ³⁴ weqtábámá makatéta wirááti wekáqá wituwéta ikamíq-ikamíq umá ikamíyana puyéna kaumo-yúpáámá ánataginana itó-uma paá mániye.” téna tiráye.

Yêmitiyaa Yóáaneti ítama aónaigoma

³⁵ Yêmiti Yóáanegaraqa Yéberen áanikoma wenôpaqa iréta ítama aónaraaye: “yirááti-nako, móra-yataaqa ítama aónayaa kekárátá mirá-umatikanono?” téyana tiráye: ³⁶ “tikái-yátááqá nôraq umátikanuno?” titata ³⁷ tirááye: “emá ení tágagi-marupaqa yénaka kerátámá enaukápáqá maraq máyaakae. meran-áúkápáqá maan-aukapaqa anó-kayukati yibíqtátáráq maraq máyaakae.” teyana ³⁸ tiráye: “ítama aónááya-qtataaqa kenákámá íma ítaraaye. kemá naúna-yataaqa kanaaráq náyóyô? kemá peraúna-yataaqa peráyóyô?” titata ³⁹ tirááye: “kanaaráqá mirá-oyuye.” téyana tiráye: “keqnáámmá kinnamo naúna-yataaqa náyóye. kinnamo peraúna-yataaqa peráyóye. ⁴⁰ ááqibo ketukápáqá kemá íma kanaaráqá ‘maraq máékaol’ tenúne. Áánuqtu wenamáa maannáyaba tíniye.” titata ⁴¹ tébakaq iyápó-anna-wayukama ítaraawana Yêmitiqtabama Yóáaneqtabama íyámma uráitata ⁴² Ítu yááyarena tiráye: “aa ítai-wayukagoni

áaimma keráwáqá ítaraae. yetí uyátárai-kayukama kawáá-wáyúkágáráqá náápaakaraqa imaamugáráq-áímmá kétepoaq ⁴³ keráwáqá ímira-inoe. uyátaiyaba kákainanama tébakaqa yíwâqnaa íno! ⁴⁴ mú mikákáá áqnááemma mánae téna kákainanama máqtekoni maqnémá maíno! ⁴⁵ Waayúka-Araaqa wemmá áwâqnaa íyábá íma kukáibo máqtekoma yíwâqnaa umá wenamáárlq uyéna yauwêqma meyanîq inéna kukáie.” téna tiráie.

Îtuma Páátáméati aúramma karopágurai-naqa atóbamakaraiye.

⁴⁶ Yérikobaqa irááwana Îtuma wení iyápó-annagaraqa anó-kaabakaraqa Yérikobake kégowana móra aúra karopágurai-naqa Páátáméati Timéyati áanikoma pari-páriakoni áwábaqa maéna óqtataba inaa-inaa kêtitana ⁴⁷ Náátárêtibake Îtuma kéyataitana ítarena akoqnáá umá ááyama tiráie: “Îtuo! Tébitini áanikoo! keqtábámá arummá umátikaaol!” titana ⁴⁸ taíbaq-wayukama áá awáágureta “páátí máao!” kêtewana mú mikákáá akoqnáá umá tiráie: “Tébitini áanikoo! arummá umátikaaol!” titana ⁴⁹ Îtuma paá máena tiráie: “ááyaaro!” titata aúra karopágurai-nakoma ááyareta tirááe: “áaqa ígáino! kááyaina itóaaol!” tewana ⁵⁰ unáákáqtôma ámuraake kabe-kabe umá káyutuwena itó-uma Îtunopaqa iráitana ⁵¹ Îtuma ítama aónaraiye: “akaígómá nôraq umá umákanuno?” titana tiráie: “tikái-tiraati-nako! keqnáámmá túrama aónanaare.” titana ⁵² “kóaaol!” téna tiráie: “enarupi ítaraiwaigoma atóbamakaraiye.” titana

páátákáá kanaaráq káonena Ítuni anaaépaqa pari-páriakaqa kóuraiye.

11

Ítuma Yérútáárebaqa pékaitata kaayonémá urááe.

¹ ááqibo Yérútáárebaq waaqókáqá iréta Óribêti-anuraqa Béqtápégibaqa Béqtanibaqa irááwana Ítuma kaayaq-iyápó-ánná-wáyúkáyátábámá timá yímikaiye: ² “kenákámá mi-márúpáqá kóokao! uréka oóti-araaqa aónéka waayúkama íma ayááqme uréire uráiyamma min-arááqá ayúqma áwîqme yekaa! ³ ááqibo móra-waigoma aónéna ‘nôraq kéoyo?’ tínakama mirá-tima-amekao. uyátárai-nakoma kákaipoana páátákáá yauwéqma uwáyu amíniye.” titata ⁴ yenákámá kóureta oóti-araaqa abarokáqá ánnáraqa aónareta káyuboyata ⁵ tébakaq-wayukama ítama yimónaraae: “nôraq kéoyo? nôraq itaka min-arááqá káyuboyo?” tewata ⁶ Ítuma timá yímikain-aimma yauwéqma timá abarokáqá tirááyata “kanaarapaq íye” tirááe. ⁷ oóti-araaqa Ítunopaqa áwîqme iréta yetí unáákáqtôma oóti-araaq-amuraaqa akéta Ítuma ámûraaqa kéuyataitata ⁸ tébakaq-wayukama unáákáqtôma aakaqá ákaraamma mú mikákáá anómma yabíkái-naqa kéitata mirá éwaoniq umá mirá-uraae. tébakaqa yaayamamá ánagaraqa akáteta aakaqá ákaraawana wemá yínítaba mirá-umakaraae. ⁹ ááqibo aakaqá áqnáabaq o-káyúkágáráq anaaé ye-káyúkágáráq kabámareta tirááe: “atóbatikai-naqa otáána yi-nákóqtábámá anón-uyatarai-nakon áwîkaq kéyenana Áánûqtu amuqá kémarakaiye. ¹⁰ Tébiti ketibotáámá wení

kawáá kéi-maruqa uyátárai-nakon áwîkaq wení yabi-í-yátááqá Áánûqtuo, wemmá íráqôniq umákaaol ya-matiyuwaaol!” mirá-timatuwaawana ¹¹ Îtuma Yérútáárebaq utáíye. anó-monoq-naupaqa pékena karáqme uré karáqme iré kéena máqte-qtataaqa aónaimanibo aa ékitana yáubama Béqtanibaqa wení iyápó-annagaraqa kóuraae.

Îtuma arammá íma wái-qtagama áá awááguraiye.

¹² aaq iraráimma Béqtanibake yauwaré kéyewana Îtumma áa-yaitana ¹³ kopaakáá-qtamá taíbaq-anagaraqa ayáqtáákaqa aónarena waaqókáqá uréna araqtábámá aónarena ááqibo abáá-abaa immá uráitana arammá íkéiyai-kanaaboana paá ánáma wáqe-uraiye. ¹⁴ Îtuma yaayamagómmá timá ámikaiye: “ekáqá yaa-yarammá íma iyaino! waayúkama móragaraqa ení arammá íma nánoe!” titata wení iyápó-annama ítaraae.

Îtuma anó-monoq-naupaqa pékaiye.

¹⁵ Yérútáárebaqa irááwana Îtuma anó-monoq-naupaqa kurubáqá pékaitata mibáq meyámmá kémayaawata meyámmá kémaraawana yemmá Îtuma kurunóbáké waqtukéna óqtamma waékáa-kayukati yaaremá waéqtukena wáqwaaimma kémayaa-kayukati yibíqtátámá waéqtukaiye. ¹⁶ máqte-kayukama íma iyúwáitata oótama aqméta anó-monoq-namatupaqa kótawe-yatawe urááe. ¹⁷ mikáq yiráá téna tínoe: “Áánûqtuni agamatán-áípi agataíye! ‘ketí naaúpaqa máqte-kayukati nunamu-námmá téq ááqibo ketí naaúpaqa moyá-káyúkagoní naakáá ke máqtemma káuqmaraae.’”

titata ¹⁸ uyátárai-monoq-wayukama aapinaa-káyúkágáráqá ítareta Ítuma ikamíyábá téite urááe. ááqibo waabámmá máqtemma wení aapinaaqtábámá yáaqa karáinapoana yáaqa karáiyé.
¹⁹ ááqibo énaikaqa Ítuma Yérútáárebake kóuraiye.

kopaakáá-qtágóní wátáagoni áaimma

²⁰ aaq iráráimma aakaqá uréire kéeta kopaakáá-qtámá aónaraawana mútúqa aayákagurena ánûpake aayákaguraitana ²¹ Pítaa aákaqa mákena tiráiyé: “yirááti-nako! aónaao! emá áá awááguraana-yama aayákaguraiye.” titaana ²² Ítu tiráiyé: “itaa! arupi Áánûqtuqtabama yáqtoqma akoqnáá uráánama ²³ maan-ánúyábámá náawabi tîniye. ‘anugô, ító-uma únópi pékaa!’ tíyanama arupi káqon-auyanamma íma wáinama wenáimma pááq ínîn-aikoma mirá-umakaniye. ²⁴ miráinaqa kemá timá-timenune. kerawáqá tirummá améq móra-yataaqtabama nunamupí ítama aónáiyana máqtemma ítama aónaa-qtataaqa mayánóe. ²⁵ ááqibo nunamummá kétiyanama káqo-yama táigo-qtataariq kéumatikaiyaqa týamma kéinaqa týamma paábaq yúwéraq! tirummá umákáaro! miráuma keqtibomá Áánûqtu keráwáqtí kúmiq-yataaqa paá umátikaniye. ²⁶ íma káqo-yuti kúmiq-yataaqa paá umákaiyanama keráwáqtí kúmiq-yataaqa keqtibomá Áánûqtu íma mamá paá umátikaniye.” téna Ítuma tiráiyé.

Ítuma wení náápaaqtabama timá yímikaiye.

²⁷ Yérútáárebaqa yauweréta irááe. Ítuma anó-monoq-naupaqa uréire kéitata uyátárai-monoq-wayukama aapinaa-káyúkágáráqá anó-kayukagaraqa

wenôpaqa iréta ²⁸ ítama aónaraae: “nói-naapaakaraqa maa-qtátáárîqa kéono? náawa mi-náá páámmá ámikaiyo?” tewana ²⁹ Ítuma yauwéqma timá yímikaiye: “mórai q umá kemá móra-yaqtaaqa kímorama ítama timónaanaqa yauwéqma abarokáqá timá-timiyaqa kemá nói-naapaakararaq kéyunopoaq timá-timenune. ³⁰ timá tímero! Yóáane nói-naapaakaraqa nommá péqyikaraiyo? náawa mi-náá páámmá ámikaiyo. Áánûqtu ámikaiyo? waayúkama ámikaa?” titata ³¹ yenamáárîq aamá kégareta tirááe: “nóine tenúnataabiyo? ááqibo Áánûqtu ámikaiye tenanataámmá wemá tíniye. ‘nôraq itata wenáama tirupi íma ítaraao?’ tínataa ³² ááqibo ‘waayúkama ámikaae’ tenanataámmá waayúkama íyako táíq kénata yé máqtemma Yóáaneqtabama yirummá amétama tínoe. ‘wemá Áánûqtuni watáá-wataa-naqa aúkáiye.’” mirá waayúkayaba téta yáaqa kaitata ³³ Ítumma timá ámikaae: “íma ítaraunatae.” tewana Ítu tiráíye: “mórai q umá kemá ketí náá páaqtabama ítima-yimenune.” téna tiráíye.

12

uqtékáán-áráqtókóni kawáá-nákóni waéqma itai-áímmá

¹ timátu wena waéqma itai-áímmá timá yímikaiye: “móra-nakoma yómmá uqtékáán-áráqtómmá yoqmakéna kurumá umá ikútena arammá igáriq í-máíqá ukéna yawáákaa-namma tarôq umákéna yabi-í-wáyúkámá yabi-ígáae téna yímikaiye. yímitu wena óq-marupaqa kóuraitana ² arammá ábûma kaitana kuqtí-kánáaráqá wemá wení maqné-kánókómá timákáitana tébakaq-aramma

yabi-í-wáyúkáraké mamé kóuraiye. ³ kóuraitata yabi-í-wáyúkámá maqné-nákómá yáqtoqma ikámma waqtúwáawana yauweréna arammá ímayena paá kóuraiye. ⁴ ááqibo yókóní aboámá káqo-maqne-nakomma uréna mó-timaanikitana iráitata yabi-í-wáyúkámá aqnókáq kéikameta timákaawana kóuraitana ááqibo ⁵ yókóní aboámá káqo-maqne-nakomma timákáitana kóurena iráitata yemá arááqa ikámôwana pukáie. miráuma keqnáámmá káqomma timá ámikaitata kóuraawata tébakaqa yikákaawata pukáae. ⁶ ááqibo yókóní aboámá kímora-aanikoma márainanama aboámá aúyánámmá ítarena ‘yemá ketáanikomma íma ikamínóe’ téna ítarena wemá írêkaqa wenáanikoma timá ámikaitana kóurena iráitata ⁷ yabi-í-wáyúkámá tiráae: ‘minná yókóní aboáni áanikoma ínataama ikámónanataa puínataa ketáámá yómmá mayánúnatae.’ téta ⁸ ikámôwana púitata arááq-auma yónaaumepaqa yaúma iyaabótukaae. ⁹ ááqibo yókóní aboámá nôraq ínáyô? wemá yabi-í-wáyúkámá yíkaminata pukíyana wemá káqomma yabi-í-wáyúkámá yómmá yimínye.” ááqibo téna ¹⁰ Ítuma mirá-timatuwena ítama yimónaraiye: “Áánûqtuni agamatán-áípí íyaq yoráutaa? mirá kétiye.

‘óqtakaraqa naammá taróq urááwana móra-oqtamma taróq kéo-kayukama maqné téta ayúkaawana mi-máqné-óqtákómmá mú mikákáá uyátárain-oqtamma aúkáitana

¹¹ maannâ anón-uyatarai-nakonopake kéitataa káonaunataama ketúrakaq átê kéie.’ ”

titata ¹² anó-kayukama waéqma itaígóní áaimma ítareta yeqtábámá tiráitata ánnáma amíyataba

maqmá aónaraamanibo waabáqtábámá yáaqa kégaitata paá ayuwéta kóuraae.

óqtamma amíyaqtabama ítama aónaraae.

¹³ tébakaq Pérati-wayukama Êrôtini waayúkagaraqa timáyímikaawata Îtumma wenáyayaba waakápi akánéta irááe. ¹⁴ wenôpaqa iréta timá ámikaae: “yirááti-nako, emá kateko umá máanaqtaa ítaraunataama emá waayúkayatabama áaqa ikégaitaa Áánûqtuni aammá áraimma káraatiye. ááqibo waayúkama káqo-yuyaba yúyánámmá itánôqtaba emá paá abarokáq umá áraimma kéténe. miráuma kéyenataa ketáámá ítama káonaunatae. ‘Arómani-kamaani-nakomma óqtamma kanaaráq aménúnataabiyo?” ” tewana ¹⁵ aménúnataabi íyaq aménúnataabiyo?” téta tirááe. Îtuma yeqtí yáaimma ítarena tiráíye: “nôraq itaráq waakápi mó-tikaneraq kéoo? móra-oqtamma mamé íyaraq kemá aónaano.” titata ¹⁶ maméta má ámikaawana ítama aónaraiye: “óqtakaqa náawani amammá áwîkaraqa wáíyo?” titata yauwéqma tirááe: “mú mikákáá anó-kamaani-nakonae.” tewana ¹⁷ Îtuma tiráíye: “kámááni-nakon-nama kámááni-nakomma áméro! ááqibo Áánûqtun-nama Áánûqtumma áméro!” titata weqtábámá yáaqa karáíye.

pukuráipike itó-uiniqtabama tiráíye.

¹⁸ tébakaqa Táátûti-wayukama Îtunopaqa iréta mikáyúkámá yúyánánóbáqá tirááe: “waayúkama pukuráipike íma kéitoe.” téta Îtumma ítama aónareta tirááe: ¹⁹ “yirááti-nako, Móteti aúbama agamatíkarena tiráíye. ‘ááqibo móra-nakoma puínanama wenánáakoma paá máena iyápóma

ímo máinanama min-nákóní ábâkoma ánâakoma
 mayaíno! awaaóqtábámá iyápóma marakaíno!
 ááqiye téna ²⁰ móra-taoqa abapaké kaayaq-wátámá
 máqe-uraae. máqe-uraawana áqnáabaqa yiwaaómá
 aaramá maténa iyápóma ímarakena pukuráye.
²¹ pukuráitana ábâkoma min-ínímmá mayákarena
 iyápóma ímarakena pukitana wenanaaéken-
 aoma keqnáámmá ánâakoma maténa iyápóma
 ímarakena pukuráye. ²² tébakaq-watama keqnáánîq
 urááe. ye-wátámá máqtemma min-ínímmá
 mayákareta iyápóma íma marakéta pukurááe.
 ááqibo pukowana írêqa min-íníkmá pukuráye.
²³ pukuráiyapike itó-i-kanaama min-ínímmá náawani
 ánâako aurániyo? yé abapaké kaayaq-wátámá
 matááe!” tewana ²⁴ Ítu yauwéqma tiráye:
 “keráwáqá íarutain-aimma kétee. monoq-áúbámá
 íkéiteta Áanuqtuni akoqnáágoma íma ítaraae.
²⁵ ááqibo pukuráipike itó-iyamma Áánûtuni kaqtó-
 wayuka auránoe. awaíkmá ánâakoma mórabi
 íma mánoe. paá aokaq-aokaq mánoe. ²⁶ ááqibo
 pukuráipike itó-iyabama Mótetini aúbabi íyaq
 yoráutaa? wemá abamá móra-yaa-wannama
 kaipáq máitana Áánûqtu timá ámikaiye. ‘kemá
 Áabaraama Ááítekima Yáakobouyaati maníkmá
 máune.’ téna ²⁷ wemá íma pukurái-kayukagoni
 maníkmá máibo wemá paá mái-kayukagoni
 maníkmá máie. keráwáqá arábaguraa.” téna
 Ítuma tiráye.

mú mikákáa yaaguyabí-áímmá

²⁸ móra-aapinaa-nakoma máena mi-kátáá-
 wataa ítarena Ítuni kateko-áímmá abarokáq

timá ítaraiye. iténa ítama aónaraiye: “nóin-aare-aimma mú mikákáámmá yaaguyabí-áínábiyo?” titana ²⁹ Ítu tiráiyē: “minnáma Ítiráaeo-wayukaaol! ítáaro! Áánûqtu ketáái manikómá wenamáa anómma utái-nakoma máiyē. ³⁰ Áánûqtu keráwáqtí maníkóqtábámá tikaíno! wenôpaqa túyánámmá koíno! tirupikékáráqá taákogaraqa akoqnáágoraraqa máqtekaraqa weqtábámá tuyánámmá itáiyana tikaíno!” maannâ áqnáaen-aare-aimma ³¹ ááqibo keqnáámmá mórana kétiye. keráwáqtí waaqókáq-nákómá keqtábáráá umá tikaíno!” mi-kááyáq-ámáán-áikárátámá mú mikákáámmá wáitana maannáratati mú mikákáámmá yaaguyabí-áímmá íma wáiyē.” titana ³² aapinaa-nákómá tiráiyē: “yirááti-nako, téna emá áraimma kétene. Áánûqtu wenamáa anómma utái-manikoma káqo-manikoma íma máitana wenamáa máiyē. ³³ máinana wenôpaqa aúyánámmá kóinana arupikékáráqá aágogaraqa akoqnááogogaraqa akáina ení waaqókáq-nákóqtábámá enamáárîq akáiniq umá minnáyaba Áánûqtu ôriq umá amuqá kémaraiye. kéqokeq-wamma mamá irabí agamá Áánûqtuma ámînanama maannâ maqné-yátáápóana maaminnáyaba Áánûqtu pááqyan amuqá kémaraiye.” titana ³⁴ Ítuma wení kateko-áíqtábámá ítarena tiráiyē: “emá Áánûqtuma kawáá kéi-marukaqa waaqókáqá máane.” titana máqte-kayukama yáaqa karáitata móragaraqa íma ítama aónaraae.

Metáíyaqtabama ítama aónaraiye.

³⁵ monoq-náúpáqá aapinaammá kétena Ítuma ítama aónaraiye: “náaraq umá aapinaa-káyúkámá

Metáíyaqtabama kéteo ‘wemá Tébitini áanikoe’?
kétewana ³⁶ ááqibo Áánuqtuni Aágoma timá
ámikaitana Tébiti tiráiyel

‘anómma utái-nakoma ketí utái-nakokaq timá
ámikaiye ketukápáqá maraq máao!

maínaq ení namurommá enaítaukaqa akánúne.’

³⁷ keqnáámmá Tébiti ‘utái-nakoe’ téna yaráinapoana
náaraq umá Metáíya Tébitini áanikoabiyo?” téna
tiráiyel. waabámmá yimuqá kémareta ítaraae.

*aapinaa-kááyúkáyáqtáb*** kékén-áímmá kétiye.*

waabámmá anómma áíkuteta Ítun-aama ítátuweta
yimuqá marákáraae. ³⁸ ááqibo wemá timá
yímikaiye: “aapinaa-kááyúkáyáqtábámá yabíqma
akoqnáá oro! yemá ayáqtááq-unaakaqtogaraqa
uréire iyábá kéyikainata meyánîq í-márúpáqá
kaayonéma umáyîkaayaba kéyikainata ³⁹ aapinaa-
náúpáqá mú mikákáá íráqôn-abiqtatamma kémayeta
ónikaqa mú mikákáá íráqôpoaqa kémayeta ⁴⁰ keqtoq-
nóínítí naammá moyámmá kémayeta ayáqtááq-
nunamumma awaaméq-núnámúmmá kéteta yeqtí
anónnáma mú mikákáá anómma yíkaraqa íniye.”
téna tiráiyel.

keqtoq-íníkoní ámikai-qaqtaaqqa

⁴¹ monoq-náúpáqá Ítuma óqtakoni yawáákaqa
maraq máqe-uraitata waayúkama yeqtí ámikaan-
oqtamma yáwáápi kémaraawana karáqma aónaraiye.
taíbaq-wayukama taíbaq-oqtamma wái-kayukama
taíbaq-oqtamma yawáápi makááwana ⁴² ááqibo
móra-keqtoq-inikoma iréna kímora karogaron-
óqtámá yawáápi makáitana ⁴³ Ítuma wení iyápó-
annama timá yímikaiye: “aónaaro! kín-inima oótamma

íma wáin-inimma keqtoq-íníkomá wemá mú mikákáá anómma ámikaitata ⁴⁴ tébakaq-wayukama taíbaq-otapike ámikaawana wemá íma wáipike mûtûqa ámikená máqte-qtaqtaaqa ámikená nóikararaq paámá mániyo?” téna tiráíye.

13

anó-monoq-namma yawítíginiqtaba timá yímikaiye.

¹ Ítuma anó-monoq-naupake kéyaubaitana mórama iyápó-annabike-nakoma tiráíye: “yirááti-nako, aónaao! anó-monoq-namma naakómá mú mikákáá íráqôniq kéitana naan-óqtákáráqá íráqôniq kéíye.” titana ² Ítu tiráíye: “naammá máqtemma káonaano? maan-ánón-námmá yawítiginana máqten-oqtakoma yawítíma okaq-okaqa iyaabóginana kaayaq-kaayaq umá íma paá wániye.” téna tiráíye.

táígo-kanaama aíkaraqa yíniye.

³ Ítuma Óribêti-anuraga maraq máena anó-monoq-naopaqa karáqma káonaitata Pítáa Yêmitigaraqa Yóáanegaraqa Áánarugaraqa yenamáa wetê máeta ítama aónaraae: ⁴ “nói-taoraq mi-kánáámá pááq ínáyô? nóin-awaameqyataaraq pááq ínáyô? minnáyaba timá timiyo!” tewana ⁵ Ítuma yauwéqma tiráíye: “yabíqma akoqnáá oro. káqowama ubaayammá umátikainabo! ⁶ taíbaq-wayukama iréta ubaayammá umátikanoe. miráinata ketíwíkaq iréta tínoe. ‘wemúne’ téta kaaqaari tínoe. ⁷ miráinaq uwáá-aimma ááiqtabama itéqa waaqókáqá ááíqa éta nékaq ááíqa éta íyan-aimma itáíyanama táaqa ígáino! mirán-ááíqá yínîmanibo mi-kánáámá maramá ánatai-kanaama íma pááq uráíye.

⁸ móra-marukaq-wayukama itó-uma káqo-marukaq-wayukama ááíqa kéumayikaiyata móra-marukaq anónakoni waayúkama itó-uma káqo-nakoni waayúkama kéyikamiyata yaímma-aukapaqa márûma kéyinana yáa kéyainana mirá-qtátáákómá yíqa éna aaragómá iyápó marakánéna iníkáá íniye. ⁹ yabíqma akoqnáá oro! keráwáqá koti-áímmá timátiketa ánnama timéta tebûqa timínoe. aapinaa-náúpáqá tíkameta ókaq-okaq tíkameta keráwáqá anó-kayukayopaq mú mikákáá anó-kayukayopakaraq ketíwîkake yúbáqá itó-umatikayaqa ketí átê-watama timá yíménata miráinoe. ¹⁰ áqnáabaqa máqte-marupaq-wayukama átê-wataama waayúka abarokáq timá-yiminoe. ¹¹ ááqibo ánnáma timí-kánáámá ‘nóin-ainaq ténúnô?’ ítero! anaaékaqa keqtúyánápíkén-áímmá ítero! áama tíkánáámá timá-timin-aimma tero! ketááq maqma ítinobo Áánûqtuni Aágoma timá-timina-aimma tínóe. ¹² mi-kánáámá yiwaaoómá yíbâkoma yíkamigaae tэта yiboámá yeqtí iyápóma kutarurîq ínóe. iyápóma yetinóboyuma kutarurîq ínopoata yetinóboyuma yíkaminoe. ¹³ miráiyata ketíwîqtababoata keráwáqá tíyamma ôriq umátikanoe. ááqibo ánatagini-kanaama ketíwîkaq akoqnáá umá yáqtoraiya-kayukama paá atóbamayikaniye.” téna tiráiyé.

mú mikákáá anómma kabirai-yátááqá

¹⁴ óq-aimma tiráiyé: “kabiramá táígyun ínna-yataakoma pááq ínanama yawitíniye. aónáiyana mibáq íma waínabaq anubaq uyaatéra kóoro!” téna ááqibo aúbama yorautíya-kayukama itáaro! tiráiyé: “aammá aúkaipaqa máinata máqtemma Yúríabaq máiya-kayukama uyaatéta anubaq kóoro! ¹⁵ ááqibo móra-nakoma naan-ámútáqá maína-nakoma íma

naaúpaqa ku péqma táitawaa-yataaqa mayéna paá kóino. ¹⁶ ááqibo móra-nákoma yópáqá máinama íma naaópaqa yauwéqma unáákáqtôma ko mayéna paá kóino! ¹⁷ mi-túpááráqá ámûkaraq-inimma iyápóma náamma kámina-inikaraqa anómma aít-yaqtaaqqa mayáiyana yirummá ôriq íniye. ¹⁸ ááqibo yaugiq kéi-kanaama wáinatama yíqa anómma íné ínatama nunamupí íbêqa ítama aónaaro! ‘Áánûqtuo, mi-qtátááqá yaugiq-kánáábí ímira-uwo!’ tíyana márû mikákáá íniye. ¹⁹ ááqibo mi-táigó-kánáámá mú mikákáá táigoma ínana ááqibo naayóbáqá Áánûqtu máqte-qtataaqa tarôq uráikanaarake íbêkaraqa íma mirá-uraiye. keqnáámmá móragaraqa íma mirá-kánáámá aurániye. ²⁰ ááqibo mi-kánáámá íma ánataginaraatata máqte-kayukama íma paá máne oné. miráitana Áánûqtu maa-kánááyábámá pááqya-kanaama iyo téna timákarena wení awaaméq-wáyúkáytabámá timáyíkaraiye.” téna tiráiyé. ²¹ Ítuma timá yímikaiye: “ááqibo mi-tái-kánáámá ínana móra-nakoma timá-ámena ‘Metáiyama maabáqá máibo aónaao! mibáqá máiyé.’ tínaama íma arupi itaao! ²² taíbaq kaaqaari-Metáiyá kaaqaari-wátáá-wáyúkágáráqá auréta awaaméqá aráátineta Áánûqtuni waayúkama ubaayammá umáyiketaraa ínoé. miráuma kanaaráq inéta ínoé. ²³ ááqibo karáqtuwe paá máaro! kemá áqnáabaqa kétima-timune. ítáaro!” téna tiráiyé. ²⁴ Ítuma óq-aimma tiráiyé:

Waayúka-Araakoma kumínî-kanaayabama

“ááqibo táigo-kanaama aítqa uráikanaama ánatatuwena aabaúma kumayuqá aukéna wíyômma

móragaraqa íma tágaginana ²⁵ wiyóqa wíyôpake kutínana wíyôkoni akoqnáágoma popoq umáginíye. ²⁶ umáqtuwena Waayúka-Araakoma konnákáqá kuména anón-akoqnaagaraqa tágagigogaraqa kumíniye. ²⁷ kukéta Áánûqtuni kaqtó-wayukama timá-yiminata múqtûq maragóní aqtóbáké íyata Áánûqtuma awaaméqá umáyíkarai-kayukama yiwíqme yínoe. ²⁸ yaagómá aapinaammá yiráátínata ítáaro! ááqibo yaayamamá yaa ánagaraqa yáinatama miráini-kanaama ítaraae. ²⁹ mórai q uma maa-wái-qtáqtááqá auráinatama kemá kumónúna-kanaama waaqókárîq íniye. ³⁰ ááqibo taákaq máráaro! íbêqa paá máa-kayukama tébakaqa íma puíyana maa-wái-qtátááqá máqtemma auránóe. ³¹ wíyôkaraqa maragaráqá ánataginamanibo ketáama íma ánatagíniye.” téna Ítuma tiráíye.

mi-kánáágóní aabaúma máqte-kayukama nói-kanaaraqa yíníyô téta íkéitaae.

³² Ítuma timá yímikaiye: “ááqibo aabaúma nôraq umá mi-kánáámmá íníyô? nói-kagaama íníyô? máqte-kamma máqte-kayukagaraqa Áánûqtuni kaqtó-wayukama áanikogaraqa íkéitaae. aboámá wenamáa kéitaiye. ³³ mi kumíni-kanaama mi-kágáámmá íma ítaraabo yabíqma akoqnáá oro! ³⁴ miráara umá wáíye! móra-nakoma naaópake aammá kóinena wení maqne-wáyúkámá yeqtí iyáánikaraqa iyuwéna kóitata yemá yabikááe. ááqibo wemá oqtaráq yabikái-nakoqtabama timá ámikaiye. ‘kawáá uwo! karáqtuwe mááo!’ téna tiráíye. ³⁵ keráwáqá keqnáámmá karáqtuwe máaro!

naakóní aboámá nói-tupaawaq yíníyô? énaikaraq yíníyô? aabáyaanapimma nokáán-aukaanaq yíníyô? iráqma tágaina-kanaararaq yíníyô? íma ítaraapoana ³⁶ páátákáá yínibo wagobo! ³⁷ ké kétima-timune. keqnáámmá máqte-kayukayabama kétima-yimune ‘karáqtuwe máarol!’ ” téna tiráíye.

14

Îtumma ikamínôn-aimma tirááe.

¹ kaayaq-yúpáámá paá wáinana kótámaki-oniqa íma ítóraitan-onikaraqa yínata uyátárai-monoq-wayukama aapinaa-káyúkágáráqá Îtumma aúpáq yáqtoqma arááqá ikaméta náaraq umákainoqtababi abáá kéoe. ² abáá kéeta tirááe: “óniqa kaugi-kánáámá miráonatataama waayúkama ááíqa ínópoataa mi-kánáámá íma kanaaráq ónúntae.” téta tirááe.

Îtumma Béqtanibaq matawékararaq pérakaraiye.

³ Îtuma Tááímoni kárú-nakoni naaúpaqa Béqtanibaq nammáqá ya máitata aáwaqa kénaawana móra-inimma uyábékena anón-oqtanawíqa yaan-ákúq-mátáwékáráqá óqta-motorema yubáqtukena Îtuni aqnókáqá atíma pérakaraitata ⁴ tébakaq-wayukama íyámma ôriq umá uráitata tirááe: “nôraq itana min-áté-ákúq-nómmá paá atíma pérakaraiyo? kaumo-tíyááká-tíyááká-óqtámmá (300) wáíye. nôraq itana min-áté-ákúq-nómmá íma kéyimenawaq meyámmá matáíyo? ⁵ ááqibo meyámmá matáikakaatati mi-méyámmá oótamma íma wái-kayukama kanaaráq yiminé iné.” téta áá awááguraawana ⁶ Îtuma timá yímikaiye: “wemmá

ayúwáaro! nôraq itaráq áá awááguraa? wemá keqtábámá íráqôniq uráiyē. ⁷ áwáyoq-wayukama keráwáqtê máqte-kanaama paá mánobo! tikáinama aati-aatimá yíwáqnaa kanaaráq ínoe. ááqibo kemá keráwákáráqá máqte-kanaama íma paá mánune. ⁸ wemá kanaa uráiyē. wemá áqnáabaqa ketúraqa átē-akuq-nokaraqa puyónúna-kanaayaba pétikaraiye. ⁹ itáaro! máqtepaqa ketí átē-wataama abarokáq timá yímikai-marukaqa wení íbêq mirái-waigoma abarokáq timá-yimiyana wenáwîqa íma awikáinoe.” téna Ítuma tiráiyē.

Yúqtaati Itikáárioti Ítuqtabama namuro-wáyúkámá timá yímikaiye.

¹⁰ titana Yúqtaati Itakáárioti iyápó-aanabike-nakoma uyátárai-monoq-wayukayopaqa kóurena tiráiyē: “kemá tíwáqnaa onaq Ítumma yáqtoqma áwîqme ínoe.” ¹¹ titata yimuqá ôriq umá makéta meyámmá amínéta tirááe. tewana Yúqtaatima aúyánámmá iténa “nói-tupaama Ítumma oyaa umá yiráátenuno?” téna ítama táíq uréna kanaayábá abáá-abaa kéiyē.

Ítuma kótámaki-oniqa wení iyápó-annagaraqa naráiyē.

¹² yammá itorái-óníq-kánááráqá áqnáae-wagaabaqa kótáma-ki-kanaaraqa típi-típi-araaqa ikákaawata Ítuni iyápó-annama ítama aónaraae: “náakaraqa ení kótámaki-oniqa ko kauma akánúnataabiyo?” tewana ¹³ Ítuma iyápó-annabike kaayaq-wáyúkámá mayaí-áímmá timáyímikena tiráiyē: “naa márûkaqa peráiyana móra-nakoma

nommá yaqména kéyinaka wenanaaépaqa okaa.
¹⁴ naammá peráinaka min-náákóní aboámá timá ámekaa “tirááti-nakoma kétiye ketí naaúpaqa ketí iyápó-annagaraqa kótámaki-oniqa naí-námmá náakarabiyo?” timáqtuwena ¹⁵ wemá anón-amuraaq-namma tiráátiniye. máqte-qtataaqa yokaa-yokaa umátikarainaka mikáqá kótámaki-oniqa kaumá tíkákáa!” timáqtuweta ¹⁶ kóureta naa márûkaqa péketa máqtemma Ítu timá yími-qtataaqa paá aónareta kótámaki-oniqa kaumakááye. ¹⁷ énaikaqa Ítu wení iyápó-annagaraqa iráitata ¹⁸ yaareráqá aáwaqa kénawana Ítu tiráiyé: “keráwápíké móra-nakoma ítama táíq umátikanena wemá kemmá kutarurîq íniye. aáwaqa ketê náina-nakoma mirá-iniye.” titana ¹⁹ yirummá ôriq kéitata móra-mora-yuma ítama aónaraiye: “keábiyo?” titana káqomma “keábiyo?” titana ²⁰ Ítu yauwéqma tiráiyé: “eé títaupake kaayapíké móra-nakoma mimórá-táápépíké kegáráqá aáwaqa kénai-nakoe. ²¹ agamátán-áípi Waayúka-Araakoni aamá tiráiniq umá miráuma ínana ááqibo kutarurîq í-nákóní anónnáma mú mikákááné. min-nákómá íma marákaraikakaatati mú mikákáá íráqôniq íne íné.” téna Ítuma tiráiyé.

írêq-oniqa kénaae.

²² aáwaqa kénawana Ítuma yammá maténa nunamupí amuqá makéna “tíkáiyé” timátuwena yímikena tiráiyé: “máýáaro! ketúmiye.” téna ²³ wááéni-nomma káápubi maténa nunamupí amuqá makéna “tíkáiyé” timátuwena yímikaitata máqtemma nátukaawana ²⁴ Ítu timá yímikaiye:

“maannáma ketí naaegómiye. taíbaq-wayukayabama atíma kéguminana ónipi nokáá umáyikanena kaayóqá kémayikaiye. ²⁵ kemá kétima-timune. aran-nómmá móragaraqa ínanupo! ínanaaqa káqo-taoqa Áánûqtuni kawáá kéi-marukaqa káqomma nánúne.” timátuwaitata ²⁶ imá tiréta yúbareta Órîbêti-anubaqa kóuraae.

Pítaama wakákáin-aimma Ítuma timá yímikaiye.

²⁷ Ítu timá yímikaiye: “keé keráwáqá máqtemma íbêq-nokaamma táaqa káinaqa tiyuwé kóinoe. Áánûqtuni agamatán-áipí kėtiye! ‘kemá tipí-típi yabi-í-náqá ikámónata tipí-típima ókaq-okaq kóinoe.’ tiráinapoata tiyuwéta kóinoe. ²⁸ kemá tiwáutumatuwainaqa itó-uma kenókáámá Kááririribaqa ónúne.” tiráitana ²⁹ Pítaa tiráiyē: “ááqibo máqtemma tébakaq-wayukama ayuwéta kóiyaqa kemá íma ayuwéqa kónune.” titana ³⁰ Ítu tiráiyē: “íbêq-nokaamma kokóregoma áama íma kaayapáq tínaama emá kaumo táoqa keqtábámá tínóne. ‘min-nákómmá kemá íaonareqa íkéitaune.’” titana ³¹ Pítaa akoqnáá umá tiráiyē: “ímiye! kemá pui-kánáaráqá etê puyónúne. imá ayuwéqa kónune.” titata máqtemma miraráá umá tirááe.

Ítuma Kéqtêmani-yopaqa nunamummá tiráiyē.

³² Kéqtêmani-yopaqa irááwana Ítu tiráiyē: “maakáq márariyaro! nunamummá tenáá úne.” tiréna ³³ Pítaa Yêmitigaraqa Yóáanegaraqa yíwíqmena kéyana áaqa kaitana táíq umá yáumetaraitana arummá ôriq umá kéitana ³⁴ tiráiyē: “tirummá ôriq umá kéitaqa túyánámmá kéitaqa pukónúne. márariyaro! waagobo! karáqtuwe máaro!” titata

³⁵ waaqókáqá marabí aipaq aguréna aíqa mayánénaboana nunamummá tiráiyé: ³⁶ “apááô! ketiboó! máqte-qtataaqa kanaaráq kéena maa-qtátááqá paábaq-matikaao! ááqibo ení akaígómá warááo. ketí tikaígómá íwaraao.” téna ³⁷ yauwéré immá yú wagurááwana aónaraiye. Pítaaqtabama tiráiyé: “Tááímonio! aú waguráánô? kímora-abauma íma kanaaráq karáqtuwe máqe-uraano? ³⁸ karáqtuwe mááo! nunamummá tiyo! íma karáqtuwe máiya íma nunamummá tiráánaboaq Tááqtaan áama itánóne. aágoma kaqtó kéimanibo tógoma aqnúmmá kéena tógáibaa kéiyé.” téna tiráiyé. ³⁹ móragaraqa keqnáámmá nunamummá timátuwena ⁴⁰ yauwéréna immá keqnáámmá yúgáibaa ôriq kéitata íma kanaaráq karáqtuwe máqe urétapoata yú wagurááwana aónaraiye. wemmá yauwéqma timá ámínnon-aimma íma ítaraae. ⁴¹ wemá kaumobáq yauwaré iréna tiráiyé: “waguréqa paá wago! áágaaniye. íbêqa aabaúma umáguraiye, Waayúkagon-Araaqa kemmá kutarurîq i-nákómá kúmiq-wayukati iyáápi kémaraiye. ⁴² itó-uma kónunatiabo! aónaaro! kutarurîq umátíkarai-nakoma kéiyé.” téna tiráiyé.

Îtumma ánnáma ámikaae.

⁴³ kêtítana páátákáá Yúqtaati iyápó-annabike-nakoma iráitata wegáráqá waabámmá yáákáráqá waqtáákáráqá iréta uyátárai-monoq-wayukabike aapinaa-káyúkábíké anónuqma-wayukabikekaraq irááe. ⁴⁴ kutarurîq i-nákómá awaaméqá yímikena tiráiyé: “kemá ámóqnaana-nakomma yáqtoqma ánnáma áméro! áwîqmeta yaákare kóoro!” tiráiyé. ⁴⁵ Yúqtaati iréna páátákáá Îtunopaqa kéena

kaayonébáké á móqnaraitata ⁴⁶ yáqtoqma ánnáma ámiketa akoqnáá umá yáqtokaae. ⁴⁷ ááqibo móra-nakoma maéna yáámmá maténa mú mikáq anó-monoq-nakoni maqné-nákóní ááraramma agáuqtukaiye. ááqaanibo téna ⁴⁸ Ítuma tiráiyē: “nôraq itaráq maaráuma yáákáráq waqtáákáráq yáqtoraneraq kéyeo? kemá íma moyán-árááq-náqá maéqa ⁴⁹ máqte-tupaaraqa keráwákáráqá anó-monoq-naupaqa maéqa aapinaammá abarokáq tiráunaqa kemmá íma yáqtoqma ánnáma ítíkikaae. ááqibo Áánûqtuni agamatán-áímmá áraimma auráino!” titata ⁵⁰ máqtemma iyápó-anna-wayukama ayuwéta péqmare kóuraae. ⁵¹ ááqibo móra-maabugoma wáqtô itokáikaraq Ítun-annaepaqa kégoitata yáqtorakaraawana ⁵² wemá wáqtôma ayúqtukena unáákáqtôma aneqá íma wáikaraqa awaapáá uyaaténa kóuraiye.

Ítiráaeo anó-kayukama Ítumma aítaa umá aónaraae.

⁵³ ááqibo yemá Ítumma awíqmeta mú mikákáá anó-monoq-nakoni naaúpaqa irááwata mikáqá máqtemma uyátárai-monoq-wayukama anó-kayukagaraqa aapinaa-káyúkágáráqá áíkutaawana ⁵⁴ ááqibo Pítaa Ítun-anaaepaqa ayáqtáápake wakéna mú mikákáá anó-monoq-nakoni naamátúpaqa pékena kawáá-wáyúkágáráqá iraráqá maraq máena kégaanitata ⁵⁵ ááqibo uyátárai-monoq-wayukama máqtemma káánítôre-wayukagaraqa Ítumma ikamínéta aítaa umá abáá kéomanibo íma máqe-uraiye. ⁵⁶ taíbaq-wayukama kaaqaari-áímmá Ítuqtabama timákáreta ááqibo mimórá-wátáámá íma kététa káqo-kaqon-aimma netuqyaa tiráae. ⁵⁷ ááqibo

tébakaq-wayukama itó-uma kaaqaari-áípi tirááe: ⁵⁸ “wemá tiráitata ítaraawana tiráíye: “maamin-ánó-mónóq-námmá waayúkama tarôq uráá-namma kemá yauwítíyuwaiyaqa kaumo-wágáábí aúgemma tarôq ónááq únnae waayúkama íma tarôq kéiya-namma tarôq ónúne.” tirááwana ⁵⁹ yeqtí watáagoma íma mórai q uráíye. ⁶⁰ mú mikákáá anó-monoq-nakoma yeqtí aúkáapimma itó-urena Ítumma aítaa umá aónarena tiráíye: “wení watáayaba yauwéqma íma kanaaráq timá abarokáq tinónô?” titana ⁶¹ Ítuma páátí máqe-urena aamá Ítiraitana mú mikákáá anó-monoq-nakoma móragaraqa ítama aónaraiye: “emá Metáiyabono? mú mikákáá uyátárai-manikoni áanikobono?” tiráitana Ítuma yauwéqma tiráíye: ⁶² “máune.” téna “Waayúka-Araakoma Áánûqtuni ayáánurapaqa maraq máena wíyokoni konnákáq kumínata aónanoe.” téna tiráíye. ⁶³ mú mikákáá anó-monoq-nakoma áyámma uráitana unáákáqtômma yuráqtukena tiráíye: “nôraq itatáá káqo-kataama itánétaa kéunataabiyo? ⁶⁴ wenamáárîqa kaaqaari-áímmá tiqtábámá nôi-tuyananaq kéitaao?” titata máqtemma yauwéqma tirááe: “wemá mú mikákáá táíq uréna puíno.” tewata ⁶⁵ tébakaqa Ítumma wirááti wirákáreta aúramma yawááq-ureta ikamíq-ikamiq kéeta tirááe: “náawa ikákaiyo?” tirááwata kawáá-wááyúkámá áwîqmeta iyáán-arunapo ikákaae.

Pítaa Ítuqtabama “wemmá íaonareq ikéitaune” téna tiráíye.

⁶⁶ Pítaa naamátûpaqa paá máitana móra-inaaruma mú mikákáá anó-monoq-nakoni maqné-

ínáárúgómá ⁶⁷ Pítaamma iraráqá aónarena wemmá karáqma káonena tiráiyē: “emá Ítuma Náátárêtibake-nakote máqe-uraane.” titana ⁶⁸ Pítaa tiráiyē: “Ímiye. enáama íkéiteqa íma ítaraune.” téna oqtaráq kóuraitana kokóregoma áama tiráiyē. ⁶⁹ anaaékaqa min-ínáárúgómá móragaraqa káonena móra-nakoma amakaq mái-nakomma timá ámikaiye: “wemá min-nákóní iyápómiye.” titana Pítaa ⁷⁰ “Ímiye.” tiráiyē. ááqibo pááqyamma anaaékaqa mikáq máa-kayukama Pítaamma timá ámikaae: “Kááriribake-nakoma máeboaa emá iyápó-annabike mórabi máane.” tewana ⁷¹ Pítaa timá akoqnáá uréna tiráiyē: “ááqibo kemá kaaqaari kêtunaraa Áánuqtu tíkamine iné. min-nákómá íaonareq íkéitaune!” titana ⁷² kokóregoma móragaraqa áama tiráitana Pítaa Ítuma tiráin-aikoma aákaq itana ítaraie: “kokóregoma áama kaayapáq íma tíráinaama emá kaumo táoqa keqtábámá wemmá íkéitaune tínóne.” tiráin-aimma Pítaama yauwéqma aúyánámmá ítaraie. ánibo ibiqá ôriq umá yakáiyē.

15

Ítuma aítaa umá aónaraae.

¹ aabáyaanapimma nokáápaqa uyátárai-monoq-wayukama anó-kayukagaraqa aapinaa-kááyúkágáráqá káánítôre-wayukagaraqa watáá-wataa timátuweta Ítumma yáqtoqma ánná kúmeta anó-kamaani-nakonopaqa mó ámikaawana min-ánó-nákóní áwîqa Pááíratima ááqibo téna ² Pááíratí Ítumma aítaa umá aónarena tiráiyē: “emá Ítíráaeo-wayukati mú mikákáá anómma yabíkáánabono?” titana Ítuma yauwéqma tiráiyē: “téne.” titata

³ uyátárai-monoq-wayukama weqtábámá tirááe: “wemá taíbaq-taigo-qtataariq uráíye.” tewana ⁴ Pááíratí móragaraqa ítama aónaraiye: “yauwéqma íyaq timá-yiminono? eqtábámá taíbaq-taigon-aimma kétee.” titana ⁵ Ítuma páátí máena móragaraqa yauwéqma ítima-amitana Pááíratima ítama iyánáaq uráíye.

Ítumma arááq ikamínéta tirááe.

⁶ ááqibo kótámaki-onikaqa aati-aatimá Pááíratima móra ánná-naupaqa mái-nakoma ayuwéwaimiye. wáátigoma awaaméqá maréta tewana Pááíratima ayúwáitana ánná-naupake kanaaráq ayúbákáitana kó éwaimiye. ⁷ ááqibo mi táoqa kaarabútibi móra-nakoma áwíqa Baráábatima máqe-urena anón-aiqa wemá taíbaq-wayúkagaraqa uréna wemá móra-nakomma arááq ikámítana pukitana kaarabútibi máqe-uraiye. ⁸ ááqibo waabámmá áikuteta Pááíratí ánná-naupake ayúwái-nakoqtabama ítama aónaraae. aónaraawana ⁹ Pááíratí ítama yimónaraiye: “Ítíráaeo-wayukati mú mikákáá anómma yabíkái-naqa ayúbakanuno?” téna ¹⁰ uyátárai-monoq-wayukati yáaimma ítareta paá yirunóbáqá kárún-aimma kététaboata Ítumma ánnáma ye ámikaae. miráuma ítarena tiráitata ¹¹ uyátárai-monoq-wayukama waabámmá timá yímikaae: “Baráábatíqtaba kétékaiqtaae tero!” miráitata waabámmá timá yímikaae: “Baráábatimma ayúqmataa timiyo!” tewata keqnáámmá ¹² Pááíratí móragaraqa timá yímikaiye: “ááqibo Ítíráaeo-wayukati mú mikákáá anó-nakoqtabama nôraq ónúno?” titata ¹³ waabámmá kabámareta tirááe: “yaaraqá

nírigaraqa ikámíyana puíno?” tewana ¹⁴ Pááíratí ítama yimónaraiye: “nóin-otaaniraq uréna nói-taigoniraq uráinabiyo?” titata mú mikákáá anókaq kabámareta tirááe: “yaaraqá nírigaraqa ikámíyana puíno!” tewana ¹⁵ Pááíratí waabá-káyúkátí yimuqá máráinapoana Baráábatimma ayúbákaraiye. miráumatuwena Ítumma i-wáyúkámá yímikena timá yímikaiye: “akoqnáá-annanapo ikámoro! ikáqtuwera yaaraqá nírigaraqa ikámíyana puíno!” téna Pááíratí tiráíye.

i-wáyúkámá Ítuqtabama ámiyoq-naayoq urááe.

¹⁶ timátuweta i-wáyúkámá Ítumma áwîqmeta kámááni-nakoni naamátûpaqa iréta tébakaq-i-wayukama yááyareta ¹⁷ tokô-kaqtoma mú mikákáá anó-nakoni wáqtôraa-katoma matéta áwáábiq-annama matéta mú mikákáá anó-nakoni kámokaa-kamoqa atoyumá tarôq uréta Ítuni aqnókáqá abákareta ¹⁸ paá awaaméqá umá kaaqaarigó kaayoné umákareta tirááe: “Ítiráaeo-wayukati mú mikákáá anó-nakoni áwîqa múte yaúyoro! wemá anó-kanaama ayáqtáákaqa paá maíno!” téta ¹⁹ oótátánápó aqnókáq kéikameta kaáqá kémareta yiraayutaúma ayéta kaayoné umáketa ²⁰ ámiyoq-naayoq éta tokô-kaqtoma yukéta wení wáqtôma móragaraqa umáketa áwîqmeta yaaraqá nírigaraqa ikamínô-marupaq kóuraae.

Ítumma yaaráqá nírigaraqa aráápama ikákaae.

²¹ kégoeta móra-nakomma yáqtokaamma wenáwîqa Tááímoni Tááírínipake-nare. Érékáánarayaa Árûbatiti yiboámá wemá yópáké kéitata yemá Ítuni kaapaq-yámá ámiketa timákaawana aqména kóuraiye.

22 Ítumma áwîqmeta móra-anuraqa iréta min-ánúgóní áwîqa Kórákóta-anue. áwîkoni áaimma aqnón-ayaatapare. 23 mibáqá iréta wááéni-nomma yaagóní anókáráq waéqma ámikaawana Ínaraitata yaaraqá nírigaraqa aráápama ikákaae. 24 ikáqtuweta wení unáákáqtôma yáíkaaq umá uréta aábê yaréta unáákáqtôma móra-mora umá matááe. 25 ááqibo nírima ikákaan-abauma (9.00 kiroki) aabáyaanapimma aabaúma kéuitata ikákaae. 26 yaaraqá aúbama wení táigoqtabama agáyáan-aikoma tiráie: “Ítiráao-wayukati mú mikákáa anómma yabíkái-nare.” titata 27 ááqibo wegáráqá kaayaqá moyánákáratámá yíkaketa Ítuni aukápáq mórama ayáánurapaq maréta mórama ayáánuropaq maréta urááe. 28 ááqibo miráuma monoq-áúbábí naayóbáqá agamatán-áikómá tiráiniq umá íbêqa áraimma mirá kéie: “wemmá otaa-káyúkábí makááe.” téna tiráine. 29 yaaraqá máitata waayúkama kótayata kéeta iyáátaq-yaataq yumá ámiyoq-naayoq kéeta aamá káwaageta tirááe: “enamáárîq anó-monoq-namma yawítíyuwe kí-kaumo-yupaama móragaraqa keqnáámmá tarôq ínáq óne 30 ááqibo yaaraké enamáárîq kumuwo! enamáárîq kuméma ípuinone.” tewata 31 keqnáámmá uyátárai-monoq-wayukama aapinaa-káyúkágáráqá ámiyoq-naayoq kéeta tirááe: “wemá káqo-yuma yíwâqnaa uráitata íma pukáábo wenamáárîq íma kanaaráq áwâqnaa éna miráipoana puíniye. 32 ááqibo Metáiyama máikakaatati Ítiráao-wayukati mú mikákáa anó-nakoma yaaraké kumínataa aónétaa mikáq itánúnatae.” tewata keqnáámmá wegáráqá yíkakaa-

nakorata ámiyoq-naayoq-aimma timákaraaye.

Îtuma pukáiyē.

³³ ááqibo wágááma aabaúamá aúkáapi uyáwitana kumayuqá aúqma máqte-maruqa yawááquraiye.

³⁴ aabaúamá kaumoráq kégumitana Îtuma kabámarena anókaq wááqa kéyena tiráiyē: “Érói, Érói, arááma tebakátáni?” téna wenáabike mirá kétiye: “ketí Áánûqtuo, ketí Áánûqtuo, nôraq itaa tiyúkáno?” titata ³⁵ tébakaqa máqeo-kayukama

ítareta tirááē: “ítáaro! wemá Iráiyamma kááyaiye.” tewana ³⁶ móra-nakoma uyaaté iréna parubaru-

wánnáámá ikaaq-nókáráqá yátaraq makéna Îtumma ámitana nátúwáitana min-nákómá tiráiyē:

“éqtukaiyanao! Iráiyama yaaraké yamatuwáinana kumínaayaba aónaaro!” titana ³⁷ Îtuma anókaq

wááqa yumátuwena pukuráiyē. ³⁸ pukitana ááqibo anó-monoq-naupaqa oqtaráq tabaraáberaa-

kannaama abí kúmakaama wenamáárîq aúkáapike kabááqma yakákuraiye. ³⁹ ááiq-i-wayukati kawáá-

nákómá máitana Îtu aúbáqá itó-uma máitana Îtuma wááqa yumátuwena pukitana aónatuwena wemá

tiráiyē: “árainē. min-nákómá Áánûqtuni áaniko máqe-uraiye!” téna tiráiyē. ⁴⁰ ááqibo aaranaamá

mikáqá nékaq máeta káoneta Tárômeyaa Máriaa Máátariniyaa Máriaa maqné Yêmitiyaa Yótéti

anóaratama máqe-ureta ⁴¹ Kááriribaqa yemá Îtuni anaaé waqmé kéweta áwâqnáa urááē. taíbaq-

kaqon-noinima Îtugaraqa Yérútáárebaq uráán-noinima mibáq nékaq máqe-uraae.

Îtuma uqtamákaraaē.

⁴² ááqibo aabaúma karaakáq kúmitana Tabaatiráqá yokaa-yokaa-í-yúpáámá wáitanaboana Yótêbi Aarimatéabake-nakoma iréna wemá káánítôre uyátárai-naqa maéna Áánûqtuni kawáá kéi-kanaayabama awé kéiyé. ⁴³ mimórá-nákómá Pááíratinopaqa ikatîq íma uréna Îtuni arááq-auyabama ítama aónaraiye: “timínónó?” tíminaq mó-uqtamakaano.” titana ⁴⁴ Pááíratí aúyánámmá ítarena “árainaq pukuráinabiyo?” téna i-wáyúkátí kawáá-nákómá ááyarena ítama aónarena tiráiyé: “ara pukáiyó?” titana kawáá-nákómá timá ámikaiye: “owé pukáiyé.” téna ⁴⁵ Pááíratí iyánáaq umárena ítátuwena Yótêbimma timá ámikaiye: “kanaaráqíyé. arááq-auma mayaa.” titana ⁴⁶ Yótêbi kateko-wánnáámá meyánîq umá maténa yaaraké aúma maténa wannaabí atáá-umakena óqtanobaqa maipí uqtamákena anón-oqtamma muríákóní ótaqa makéna yawááq-uraiye. mirá umáqtuwaitata ⁴⁷ Máriaa Máátariniyaa Máriaa Yótétini anóagaraqa máeta uqtamákaraiapaqa aónaraaye.

16

pukáipike ító-uraitabama

¹ Tabaatimá ánatagitata Máriaa Máátariniyaa Máriaa Yêmitini anóama Tárômegaraq átê-kuyumma i-qtáqtááqá meyámmá maqméta Îtumma pérakaneta mataáe. ² Tóqtaaraqa iráqma tágagikaqa uqtamákarapaqa kóureta ³ kégoeta wataá-wataa tiréta “náawa oqtaráké óqtamma mamá páabaq “aukátikanitaabiyo?” ⁴ anón-oqtapoana ummaa yánitata tiráae. kêteta ko aónaamma óqtamma páabaq aukákuraitata aónaraae. ⁵ miráitata

muriyánóbáqá péketa aónááyama móra-mabugoma wayán-únákáqtôgaraqa mibáqá maraq máqe-uraitana aónaraawana yáaqa ôriq umá karáitana min-nákómá tiráiyé: ⁶ “táaqa ígáino! Ítuma Náátárêtibake-nakomma kaapaq-yátaráq ikámaraa-nakomma abáá kéoyamma wemá pukáipike itó-urena íma máiyé. uqtamá káraapaqa aónaaro! ⁷ ááqibo wení iyápó-anna ko timá yímero! Pítaagaraqa timá áminata timá yímero! ‘Ítuma we-nókáámmá Kááriribaqa kégoitata mibáqá aónanowana keqnáámmá wemá keráwáqá miráuma timá tímikaiye.’” téna tiráiyé. ⁸ aanibo yemá yáubareta muriyápáké uyaaté kóureta ikatéyana yáaqa karáitatapoata páátí máqe-ureta máqte-kayukama íma timá yímikaae.

Ítuma Máríaa Máátarininopaqa iráitana aónaraiye.

⁹ Ítuma pukuráipike itó-umatuwena Tóqtaa-abayaanapimma nokáápaqa wemá áqnáabaqa Máríaa Máátarininopaqa iráiyé. naayóbáqá min-íníkoní arunóbáké abapaké kaayaq-kúti-áágómá Ítuma waqtukáiyé. ááqibo iráitana aónarena ¹⁰ Ítuni aanábómá ibiqá kéyaraawana ko timá yímikaiye Ítuma paá máitana aónarena ¹¹ timá yímiqtuwena kéiteta wenáama irunóbáqá íma ítaraae.

iyápó-annabike kaayaq-nákórátá Ítuma aónaraaye.

¹² anaaékaqa waéqma káqon-nakaa umá kaayaq-nákórátá yeqtôpaqa iráitata karaa-márúkáqá kégowana iráitata aónareta ¹³ yauwaréta tébakaqa timá yímikaawata kanaaráq íma ítaraae.

iyápó-annama Ítumma aónaraae.

14 ákaqa Ítuma wení iyápó-annama yeqtôpaqa iráitata ye títaupake móra-anna-wayukama aáwaqa kénaawana Ítuma iréna áá yiwááguraiye. yemá irupí íkéteta káúbîq uréta wemá pukáipike itó-itata aónaraa-kayukama temmá íkéitaawanaboana áá yiwááguraiye. 15 wemá timá yímikaiye: “máqte-marukaqa kóoro! máqte-kayukama maan-áté-wátáámá mó-tima-yimero! 16 máqtemma yirupi kéitaa-kayukama nommá peráiyaqa atóbamayikanune. íkeitaa-kayukama yawááq-umayikanune. 17 aamá kéitaiya-kayukama maamin-áwááméq-yátááqá mayéta ketíwîkake kuti-áágómá waqtuwánoe. aúgen-aimma mayénama aúgen-aikaraq tínana 18 puí-íráákábáyáámá yáqtoraiyana ípuinana uwaatagááq-yátááqá naínama ípuinana karí-wáyúkámá ánekuiyanama karímá éqyikainata atóbaginoe.” téna tiráiyé.

Áánûqtuma kawáá kéi-marukaq Ítuma utáiyé.

19 timátuwena áwíkaitana Áánûqtuni kawáá kéimarukaq uténa Áánûqtuni aukápáqá maráq máqeuraitata 20 wení iyápó-annama máqtepaqa ko timá yímikaae. abarokáq timá yímikaawata uyátárainakoma yegáráq yíwâqnaa uréna yé tiráama áraimma kéitana uyátárainakoma awaaméqá yímikaiye.

aúgen-anona-anon-aimma
Genesis 12-22 and The New Testament in the Usarufa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na sampela hap Buk Stat long
tokples Usarufa

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Usarufa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

0cfecb85-a1ae-5e2f-a3f0-4c221d1d6c84